

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

Ortak Akıl-Antakya 23-24 Ağustos 2023 Antakya Çalıştayı Toplantı Notları

Ortak Akıl-Antakya 23-24 Ağustos 2023 Çalıştayı, 1. Gün, 1. Oturum

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

23.08.2023 | 1. Gün | 1. Oturum | Arsuz Belediyesi Nazım Hikmet Kültür Merkezi

Ece Ceylan Baba (ECB)

Emre Arolat (EA)

Murat Tabanlıoğlu (MT)

Mithat Rende (MR)

Şerif Süveydan (ŞS)

Eda Yazkurt (EY)

ECB açılış konuşması: Bugün, ORTAK AKIL-ANTAKYA platformu olarak buradayız, yarın ise Antakya'da olacağız. Yaklaşık 7 ay önce meydana gelen depremden hemen sonra bir tür bağımsız platform olarak bir araya gelen bir grup meslek insanını, gönüllüyü temsil eden bir platformuz. 7 aydan beri bazı çalışmalar gerçekleştirdik. Bu platformun ilk kurulduğu aşamada bir tür çekirdek ekip ile başladık. Bu isimler, ben Ece Ceylan Baba, Emre Arolat, Murat Tabanlıoğlu emekli büyükelçi Mithat Rende, Şerif Süveydan, Eda Yazkurt ve ayrıca çekirdek grupta olan ama şu an aramızda olamayan Levent Erden'dir. Bugünkü ziyaretimizin sebebi, yapmaya devam ettiğimiz çalıştayların bir uzantısı olarak tanımlanabilir. Ancak öncesinde bir ön bilgilendirme yapmayı planladık. Ön bilgilendirmenin hemen ardından Antakya'da en önemli konulardan biri olduğuna inandığımız "arkeoloji ve kültür mirası" alanına odaklanıyor olacağız. Bugünün birinci oturumunda ECB, EA, MT, MR, ŞS olarak bir oturum gerçekleştireceğiz, genel bilgilendirmelerde bulunacağız ve tartışma ortamı açacağız. İkinci kısımda ise koruma alanında uzman kişiler kürsüde olacaklar. Prof. Dr. Can Binan, Sevim Aslan, Dr. Öğr. Üyesi Gülsün Tanyeli, Prof. Dr. Mustafa Hamdi Sayar eşliğinde kültür mirası ve arkeoloji konusunda daha detaylı bir değerlendirmede bulunacaklar. Ayrıca çalışma grubumuzda yer alan ve bizlere destek veren Prof. Dr. Neslihan Dostoğlu ve Nevzat Sayın da bizimle birlikte olacak. Buna ek olarak bu platformun dosyaları herkese açık olacaktır. Amacımız şeffaf bir çalışma ortamı oluşturmak. Bu nedenle yerel ve merkezi yönetim, çeşitli regülasyon organlarından temsilciler de aramızda. Türk Tasarım Vakfı, Hatay Büyükşehir Belediyesi, Hatay Planlama Ofisi, Arsuz Belediyesi de bizimle ve Arsuz Belediyesi'ne bu salonu bize tahsis ettikleri için teşekkür ederiz. ORTAK AKIL-ANTAKYA platformunun iki tane destekçisi bulunuyor; İş Bankası ve Eczacıbaşı Holding. Bizler ve bizimle çalışan bütün ortaklarımız, gönüllülük esasına dayalı olarak çalışıyoruz. Bağımsızlığı ve şeffaflığı çok önemsiyoruz.

ORTAK AKIL-ANTAKYA nasıl kuruldu? Çok sayıda toplantılar yaptık ve çok kez bir araya geldik. Bugün burada bizimle ilk kez buluşan kişiler için giriş yapacağım. Öncelikle bugünün ev sahibi olan sevgili Rahel Butros'a çok teşekkür ederim. 6 Şubat depremi, çok büyük bir depremdi. Tüm depremzedelere geçmiş olsun dileklerimizi ve başsağlığı iletmek istiyoruz. ORTAK AKIL-ANTAKYA platformu olarak, depremden etkilenen kentler için bütüncül bir ele alış nasıl olabilir sorusunu ortaya attık. Bunun üzerine nasıl bir deprem kültürü inşası olabilir, kentler nasıl yeniden canlandırılabilir, bunun üzerine yoğunlaştık. Türkiye deprem bölgesi ama bu boyutta bir deprem çok nadir görülen bir deprem. Depremin şiddeti, etkilenen nüfusun büyüklüğü ve çeşitliliği durumu daha da karmaşık hale getirdi. Antakya hem çok katmanlı hem çok kadim bir kent. Antakya özelinde karar kılmamızın temel sebebi bu. Temennimiz, üreteceğimiz toplam bir ele alışla, metodolojik bir yaklaşımla diğer deprem illeri için de uygulanabilir bir metot ortaya konması. Bugüne kadar deprem öncesi ve sonrası inşa etme yöntemlerimize karşı

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

bir alternatif arayışı içerisindeyiz. Sadece inşa etmeye ya da yıkılmayan yapı üretmeye odaklanmaktan çok, konuya ilişkin daha kapsamlı ve bütüncül bir bakış açısı üretmeye çalışan bir grubuz. Bu sebeple farklı uzmanlık alanlarında işinin ehli akademisyen, bilim insanı, meslek insanı ve sizler gibi yerel katılımcılardan oluşan büyük bir grup kurduk. Bir kenti yeniden ihya etmenin tek yolunun bütün bir şekilde çalışarak, yani herkesi kapsayacak şekilde çalışarak mümkün olabileceğine inanıyoruz. Tüm regülasyona, yöneticilere, kurum ve kuruluşlara eşit mesafede duran, bir tarafta olmayan ve aslında tarafımızın bu bütüncül ele alış olduğunu vurgulayan bir bakış açımız var. Şehirlerin aslında canlı organizmalar olduğu söylenebilir. Bir kişi ya da ekip bir şehri tasarlayamaz. Bir şehir bölünerek konuya parçacıl şekilde yaklaşamaz. Bugünün şehircilik anlayışı bunu doğru bulmuyor. Kentin ve kentlinin kendisi çok kültürlülüğü ile, çeşitliliği ile oldukça zengindir ve bu çeşitliliği yaşatabilmek asıl odak noktası olmalıdır. Bu nedenle kenti, kentlileri dahil etmeden düşünmeye başlamak mümkün olamaz. Antakya gibi bir kentte pek çok konunun bir arada ve paralel bir şekilde çok katmanlı olarak ele alınması gerekmektedir. O yüzden platformumuzun çatısı altında çeşitli alt çalışma grupları oluşturuldu. Eş zamanlı ve birbirleriyle etkileşimli olarak bilgi üretmek, yerelden, yerden, yere ait olan bilgiyi öğrenmek ve bu bilgileri, üretmeyi hedeflediğimiz ortak stratejik kent planına aktarmak üzere çalışılıyor. Bir tür “açık planlama” argümanıya, sayın Prof. Dr. İlhan Tekeli ile birlikte çalışıyoruz. “Açık Plan” kavramı, tamamlanmış bir plan anlamına gelmiyor; sürekli gelişmeye, kentin dinamiklerine, kentlinin ihtiyaçlarına ve problemlerine yönelik adaptasyon yeteneği olan bir planlama modeli öneriyor.

Özetle ekip olarak bütüncül, stratejik bir master plan üzerine çalışılmasını hedefliyoruz. Bu çalışmada arkeoloji, hukuk, sağlık, ekonomi, sosyoloji, psikoloji gibi alt çalışma gruplarıyla, işinin ehli, bu konuda araştırmaları/çalışmaları olan bilim ve meslek insanları ile çalışıyoruz. Sizlerle çalışıyoruz, bizim için bu nokta çok kritik. 1992 Erzincan depreminin hemen ardından o dönemin TOKİ başkanı Prof. Dr. Yiğit Gülöksüz’ün – ki kendisi platformumuzun danışma kurulu üyesidir – Türkiye’nin deprem belleği için önemli bir tecrübesi var. Elazığ’da kentin belli bir bölgesinin, burası kadar büyük bir coğrafyada olmasa da hem üniversitelerle hem deprem üzerine çalışan çeşitli enstitülerle hem kentlilerin kendisiyle hem de işin ehli meslek insanlarıyla birlikte şeffaf bir süreç ile yürütüp hayata geçirdikleri önemli bir örnek bulunuyor. Ancak hep aynı yöntemle yıkılanın yerine yenisini inşa etmeye odaklandığımız ya da yıkılmayacak yapıyı inşa etmeye odaklandığımız o kısır döngünün içinde aslında başka bir sosyal yıkıma sebep oluyoruz. Bizim burada olmamızın tek sebebi, şu anda bir sıfır noktası durumu var Antakya’da ve Antakyalılar bunu 7. kez yaşıyor. Bu döngüden çıkabilmenin yöntemi var mı, biz bu sorunun cevabını arıyoruz. Bu temel problemi sizlerle birlikte tartışmak, araştırmak için buradayız. Herhangi bir bakanlığın, regülasyonun görevlendirdiği kişiler değiliz. Kendi kendimize bu görevi üstlenebilmek ve üstümüze düşeni yapabilmek için bir araya geldik.

EA: Ece çok güzel özetledi. Onun bıraktığı yerden birkaç ekleme yapabilirim. Biz aslında ne yapacağımızı çok iyi bilmiyoruz, bunu itiraf etmem lazım. Tepeden inme, bugüne kadar öğrendiklerimizi şehre boca ederek, kişisel spekülasyonlarla yetinerek ve yeterli sonuçları alabileceğimiz bir süreç değil bu. Öncelikle yerden, yerelden, yerellerden öğrenmemiz lazım. Buradaki her türlü veriden, bilgiden istifade ederek aslında kendi bilgilerimizi yenilememiz anlamamız, mevcut durumu kavramaya çalışmamız ve bu verilere göre hareket etmemiz lazım. Dünyada bunun örnekleri var. Sözgelimi Japonya’da, Şili’de buna benzer çalışmalar yapıldı. Japonya’da yapılan çalışmanın bir kent için ortalama 10-12 yıl sürdüğünü söyleyebilirim. Hadi Japonlar bu işi bilmiyor, biz daha hızlı yaparız diyelim. Ama bir yıl içinde orası senin şurası benim, şu tarafı bu mimarın diye bölerek bu çalışmanın layığıyla yapılamayacağı açık. Yapılamaz mı peki? Ben de bir mimarım, peki bir kenti tasarlayabilir miyim? Tasarlarım. Ne kadar sürer? Galiba bir senede tasarlarım. Olur mu peki? Olmaz. Çünkü bu planlama sürecinin çok daha yaygın, çok daha açık şeffaf ve devamlı istişare edilerek yapılması gerekiyor. Planlamanın o hepimizin bildiği “modernist” diyebileceğimiz “zoning” gibi ilkeleriyle değil; artık yeni, çağdaş taze bilgilerle bu sürecin yürütülmesi gerekiyor. Bu da bizim alıştığımız, bildiğimiz, bize okullarda öğretilen bir planlama metodolojisi değil; o yüzden

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

biz bu işi bilmiyoruz, bu süreci hep birlikte öğrenmeliyiz. Hızlı olmalıyız ama acele etmeyeceğiz. Olabildiği kadar çok bilgiyi ve veriyi kendi bünyemizde toplayarak bir tür senteze ulaşmaya çalışacağız.

Bundan önce 1992 Erzincan depreminin ardından Yiğit Gülöksüz tarafından daha küçük bir ölçekte de olsa bu becerebildi, yapılabildi ve belli bir başarıyla sonuçlandı. Burada tabii iki tür süreden söz edilebilir. Biri bilimsel süre, öbürü politik süre. Bu ikisi birbiriyle çelişir. Politik süreyle bilimsel süre dünyanın hiçbir yerinde hiçbir coğrafyasında birbiriyle eşit ve paralel yürümez. Politik süre her zaman kısadır, kısa iklimlidir, aynı zamanda tek bir noktaya tabidir. Halbuki bilimsel süre, daha tortulu, daha uzun erimli, daha yetkin ve neticede bir noktaya bağlı olmaktan çok hayatın akışına odaklıdır. Yani hiçbir zaman bitmez. Bilimsel sürenin uzun erimli perspektifi ile politik sürenin ihtiyaçları arasındaki farktır zaten bizim şu anda ortaya koymaya çalıştığımız. Ben belki şu an soyut kavramlarla konuşuyorum, belki kafa karıştırıcıyım, belki biz bu işi bilmiyoruz diyerek sizin bize olan güveninizi sarsacak şekilde konuşuyorum. Fakat ben bu gerçekleri burada hepinizin huzurunda açık açık belirtmekle yükümlü hissediyorum kendimi, biz birlikte yapmalıyız bu işi ve birlikte öğrenerek yapmalıyız.

Bu anlamda bu bilimsel süre olarak tarif ettiğim perspektifi dikkate alarak, tabii zamanı boşa harcamadan erişebileceğimiz her türlü bilgiye, en doğru ve kapsamlı verilere en kısa sürede ulaşarak bu kent için yeni bir program oluşturmamız. Biz, mimarlar, önceden belirlenmiş bir ihtiyaç programı ile çalışmaya alışkınız; şu işlev için şu kadar metrekare alan, bu işlev için bu kadar metrekare alanın yazılı olduğu bir liste gibi. Program derken kastettiğimiz bu tür bir ihtiyaç listesi değil. Program aslında ihtiyaçlarımızı tarif eden ucu daha açık ve geliştirilebilir bir ihtiyaç programı. 7 aydır biz bu doğrultuda çalışmalarını sürdürüyoruz. Esasen sürecin tasarımını yapmak bile bizim için yeni bir durum ve ciddi anlamda bununla uğraşıyoruz. Bu süreci nasıl belgeleyeceğiz? Hem yereldeki kişilerle ve örgütlerle, hem yerel yönetimlerle, hem merkezi yönetimle, hem yerin bilgisine sahip olan farklı sivil toplum oluşumları ile bu süreci paylaşacağız? Bu süreci şeffaf bir şekilde nasıl yürüteceğiz? İtiraf edeyim ki henüz yeni bir yöntemi olgunlaştırabildik. Bugüne kadar kendi aramızda yüzlerce saat toplantı yaptık. Zaman zaman ateşli tartışmalar oldu. Neticede bu işi nasıl yapmamız gerektiğine dair bir tortuya, bilimsel diyebileceğimiz bir noktaya ancak ulaştık. Bu nedenle Antakya'da ve Arsuz'da yapacağımız toplantıları çok önemli buluyoruz. Sizden öğrenmeye geldiğimizi bir kez daha söylemek istiyorum. Yarın çok önemli bir çalıştay olacak. Bu işin uzmanı olan arkadaşlarımız ile geldik. Bu çalıştayın çıktılarının belki bitmiş sonuçları değil ama bir yol haritası oluşturmaya yönelik ipuçlarını bize vereceğini söyleyebilirim.

Açık planlamanın en önemli ilkesi bir tür yatay bir örgütlenme içermesi. Her açıdan ve her aşamada sürecin her noktasında tüm katılımcılara kapısını açık tutması. Bu bakımdan biz bir tür stratejik plan oluşturacağız. Ama bunu o bildik normlarda bugüne kadar oluşturulan normlarda olmayacağını bilmelisiniz. Pek çok yerinde çok kullanışlı tamamen kamusal fayda odaklı, bir önceki haksızlıkları yanlışlıkları o imar barışı gibi tuhaf niteliklere sahip durumları içermeyen onlara gereksinim duyulmayan bir odak noktası oluşturmak amacımız. Biz öğrenmek istiyoruz, evet çok iyi bilmiyoruz ama öğrenmeyi biliriz. O yüzden de sizin bilgilerinize ve katkılarınıza ihtiyacımız var.

ECB: Biz konuşma yapmaya başladıktan sonra salona gelen Sayın Milletvekili Nermin Yıldırımkaya, hoş geldiniz, katılımınız için çok teşekkür ederiz. Amaçlarımızdan biri çeşitli seviyelerdeki temsilcilere sesimizi duyurmak. Ayrıca, Arsuz Belediye Başkanı sayın Asaf Güven'e tekrar teşekkür ederiz geldiği için, kendisini makamında ziyaret ettik ve buraya da teşekkür ettiler. Huzurlarınızda bir kişiye daha teşekkür etmek istiyorum; sayın İskender Sayek de bizimle, kendisine teşekkür ederiz.

MT: Biraz önce bu sürecin nasıl başladığı konuşuldu. Şu anda herhalde 200 kişiyiz. Bu 200 kişiye bir ayda ulaştık. Sonra bu katılımcıların nasıl gruplanacağını tartıştık. Geçtiğimiz 5 ay içinde İlhan Tekeli'nin dediği gibi belki de

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

dünyada ilk defa örneği olacak açık stratejik master planın nasıl yapılacağını tartıştık. Bunu tartışmasaydık çok hızlı bir şekilde okulda öğrendiğimiz çalışmaya başlamayı düşünebilirdik. Planlamanın kesin kuralları yok belki ama şu an 5 ayda yapılan çalışmaya bakılırsa, mayıs ayında yapılan seçimlerden önce vaat edilen pilot rezerv alanları vardı, şimdi görüyoruz ki bu alanlar çeşitli mimarlara bakanlık tarafından projelendirilmek üzere verilmiş. Biz bu tür bir yöntemle inanmıyoruz. Tek kişinin kentin bütünü için bir kurgu oluşturması doğru olmayacaktır. Biz şu an mimar değil, koordinatör olarak buradayız. Mimar olmamızın faydaları var muhakkak ama yeterli değil. Şu an henüz hala yeterince toplumla paylaşılmamış bir master plan veya projelendirme kargaşası içindeyiz.

Sosyal medyada ve basında gördüğümüz görselleştirmeler, animasyonlar inanın biz mimarların kısa sürede üretebileceği işlerdir. Fakat bu yöntem doğru değil; nereden biliyoruz ki şu alanda konut olması gerektiğini, hastanenin yeri şurası olması gerektiğini. Genel bir tartışma olmadan, yerele sormadan, sizlerle bu soruları paylaşmadan nasıl karar verilebilir? Yeni binalar neden 5 katlı olmalı? Planda 5 katlı olarak tarif edilmiş mesela, fakat bazı yerler 3 katlı, bazı yerler 7 katlı olabilir. Bunun da tartışılması gerekir. İmar planlarında emsal olarak tarif edilen mefhumla yıllardır problem yaşadık, ileride kat sınırlaması konusunda da problem yaşayacağız. Bence binanın kaç katlı olması gerektiği sorusunun depremle alakası yok. 20 katlı bina da olur. Bu tür total kararların hepsi yanlıştır. Bu nedenle Emre'nin de dediği gibi sizlerle beraber tartışarak doğruyu bulmaya ulaşmaya çalışıyoruz. Şimdi Arsuz Otel yıkılmış, yeniden aynısını mı yapacağız? Bunu tartışmalıyız. Onun karşısında berbat bir otel var, inşallah sahibi burada değildir, o bina yıkılmalı mı? Hep birlikte verilere dayanarak karar vermeliyiz. Bu bir hardware (donanım)-software (yazılım) meselesi.

Sabancı Üniversitesinde araştırma merkezinde yaptığımız bir workshop'da yeni bir katkı malzemesi ile betonun dönüştürülmesinden veya bir tür fibrobeton oluşturulması teknolojisini tartıştık, başka bir deyişle geleceğin nasıl inşa edileceğini konuştuk. Bir yandan da hukukçularımız buraya gelip imar kararlarının nasıl ele alınabileceğini tartışıyor. Yarın yapılacak çalıştay bilhassa Antakya'nın tarihi merkezi için önemli.

Bu ve benzeri konuları tartışarak biz herhalde bir 6 ay daha çalışacağız ve neticede toplam 1 sene sonunda bir yol haritasını oluşturabiliriz. Fakat bu sonuç ürün bir render (görselleştirme) ve proje olmayacak. Render ile çalışmaya başlayamayız, bunu istemek hatadır. Zaten siz de asıl istemediğinizin bu olmadığını bizlere söylediniz.

ECB: Aslında neden burada olduğumuzu size açmaya çalışıyoruz. Bugüne kadar ORTAK AKIL-ANTAKYA platformu olarak biz neler yaptık? Bu konuda bilgilendirme amaçlı kısa bir sunum hazırladık, Şerif Süveydan sizlere bunu sunacak. Bir bilgi daha paylaşayım. Biz bir sivil platform olarak yola çıkmıştık, fakat kurumsal iki destekçimiz sayesinde bir dernek haline gelme kararı aldık. Şu anda bir dernek olarak karşınızdayız. Bu süreçte bugüne kadar yaptıklarımız, ileride yapmayı planladıklarımız, geçtiğimiz haziran ayında gerçekleştirdiğimiz çalıştayların çıktıları üzerine bilgilendirme içeren bir sunum yapmak üzere sözü Şerif'e bırakıyorum.

ŞS: Teşekkürler. Şu ana kadar çok değerli konuşmalar yapıldı. Konuşulanların üzerinden geçerek şimdiye kadar neler yaptığımıza dair kısa bir özet yapmak istiyorum.

Biz, ORTAK AKIL-ANTAKYA platformunu kuran ekip 6 Şubat depreminden sonra ilk başta çekirdek ekiple Ece, Murat ve Emre Bey'in öncülüğünde bir araya geldik. İlk toplantılarımız o günün koşullarında Zoom üzerinde gerçekleşti ve kısa sürede sayımız yüzleri geçti. Aynı ekiple 7 Nisan'da Antakya'yı ziyaret ettik. Sonra daha geniş bir grup olarak İstanbul'da 16 Mayıs'ta bir araya geldik. 7 Nisan'daki Antakya ziyareti önceden planlanmamış bir çalıştaya dönüştü. Orada biz esas niyetimizi beyan ederken sivil toplum örgütleri ve yerel halktan değerli katılımcılar da taleplerini ve görüşlerini bildirdiler.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

16 Mayıs'taki toplantı yol haritasının nasıl şekilleneceğine ilişkin hocalarımızla yaptığımız bir değerlendirme toplantısıydı. 17 Haziran 2023 tarihinde ilk çalıştayımızı Antakya'da yaptık. Prof. Dr. Adem Sözüer ve Prof. Dr. Bengi Semerci'nin öncülüğünde hukuk ve sağlık gruplarının çalıştayları düzenlendi. Bu çalıştayda verimli sonuçlar elde ettiğimizi düşünüyoruz. Sonuç kararlarını sosyal medyada paylaştık.

17 Temmuz 2023'te ORTAK AKIL-ANTAKYA derneği resmen kurulmuş oldu. 23-24 Ağustos'ta da, şu an biz, buradaki çalıştayları düzenliyoruz. Çalıştay dediğimiz şey aslında bizim yerelle temas ettiğimiz organizasyonlar, aynı zamanda bunların nitelikli bir şekilde belgelenmesi ve ifade edilmesi anlamına geliyor. Bu çalıştaylarda dile getirilenlerin açık kaynaklı olarak paylaşılmasını önemsiyoruz. Ve çalıştaylarımız sonucunda aldığımız kararları dijital ortamda yayınlıyoruz. Bu açıklık ve raporlama çalışma sürecinin belgelenmesi, toplumla paylaşılması ve geriye doğru okunması açısından kritik önemde. Bugün ve yarın yapılacak oturumların kayıtlarını ve tutanaklarını da açık kaynak olarak şeffaf bir şekilde paylaşacağız.

Şimdi, biraz daha geri çekilip temel problemlerimizi tarif etmeye çalışalım.

Depremi yaşamış olan Antakya'nın öncelikli ihtiyacı nedir? Şehri yeniden kurmak, ayağa kaldırmak gibi bir arzumuz var. Peki ama nasıl yapacağız bunu?

Şehirlerin geleceği üzerine düşünmek ve bu konuda çeşitli kurgular, senaryolar oluşturmak niyetiyle yola çıkılan pek çok çalışma vardır. Bir tür gelecek vizyonu oluşturmak olarak tanımlayabiliriz bu tür çalışmaları. Kısa bir araştırmayla dünyadaki örneklerine ulaşmak mümkün. Deprem gibi bir felaket yaşamamış olsalar da Londra'nın 2050 yılındaki gelecek vizyonunu görüyoruz mesela. Ya da Berlin 2070 yılında nasıl olacak gibi bir soruya cevap aranan başka bir yarışmanın görselleri var karşımızda. İnternette şehir isimleri ile gelecek vizyonu için araştırma yaptığımızda karşınıza bu tür imajların çıktığını göreceksiniz. Bu imajların bir tür antrenman veya fikir egzersizleri olduğunu unutmamak gerekir. Berlin 2070'te bu görsellerdeki gibi olmayacak, bundan emin olabilirsiniz. Şehirlerin gelecekleri ofislerde uzmanlar, mimarlar, şehir plancıları tarafından tasarlanamaz, şehirler süreçte yayılmış kolektif bir üretimin sonucunda ortaya çıkar.

Peki onlar şehirlerinin geleceklerini nasıl planlıyorlar? Tasarım ofislerinde değil, daha çok şu resimde gördüğümüz gibi yapıyorlar. Bu fotoğraf Londra master planının 2016-2021 yılları arasında revize edilme çalışmaları için yapılan toplantılardan bir enstantane. Planlama süreci Londra Belediye Başkanı'nın bütün şehirlilere hitaben yazdığı ana tartışma başlıklarının ortaya konduğu uzun bir mektupla başlamış. Yaklaşık 5 yıl süren çalışmalarda imar planında yapılan bütün revizyonların satır satır işlendiği toplantılar kayıt altına alınıyor ve açık kaynaklı olarak paylaşılıyor. O denli şeffaf bir süreç ki ben buradan, Türkiye'den, bu tartışmaların bütün ses kayıtlarına ve tutanaklarına erişebiliyorum. Hangi aşamada master planın hangi satırında hangi değişiklik önerisinin tartışıldığını tutanaklar üzerinden satır satır takip etmek mümkün. Böylece şehrin anayasası olarak tarif edilen Londra 2021 Master Planı adlı dokümanın kolektif üretim sürecini kayıtlardan takip edebiliyoruz. Özetle şehrin geleceğini birbirleri ile konuşarak, müzakere ederek, açık bir ortamda kolektif bir üretimle kararlaştırıyorlar. Birilerinin kapalı kapılar ardında nasıl yürütüldüğü belli olmayan müzakereler sonucunda yaptığı planlar veya kentsel tasarım eskizleri üzerinden değil.

Bu aşamada şöyle kritik bir noktayı vurgulamak lazım; insanlık tarihinde çok uzun yüzyıllar boyunca üretim anonim olarak yapıldı, şehirlerimiz anonim bir üründü, mimarlarımızın, şehri üreten ustaların çoğu da anonimdi. Sadece şehirler değil diğer üretimlerimiz de anonimdi. Mesela bugün de kullandığımız tekerlek binlerce yıldır aşama aşama adını bilmediğimiz mucitlerin katkılarıyla geliştirilmiş anonim bir üründür. Ardından mucidin, icat edilen nesnenin isminin ve tarihinin işaretlendiği bir dönem yaşadık. Aslında insanlık tarihinin bütününe baktığımızda bunun çok kısa bir dönem olduğu görülür. Telefonun icat edildiği tarihi ve mucidini biliyoruz mesela, Graham Bell. Ya da radyonun icadını ve mucidinin kim olduğunu biliyoruz, Marconi. Fakat yakın dönemde belki pek de farkında olmadığımız kritik bir değişim yaşadık. Mesela şu resimde en sağdaki dizüstü bilgisayarın mucidini ve icat tarihini bilmiyoruz: çünkü bu cihaz çok ufak katkıların sonucunda dünyanın birçok yerinde gelişmiş

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

teknolojilerin bir araya gelmesiyle oluşturuldu. Yeni bir anonimlik çağına doğru yol aldığımızı ve bu yönde bir hayli mesafe katettiğimizi not etmek lazım. Aynı durum şehirler için de geçerli. 1850'lerde Cerda tarafından yapılan Barcelona master planından bahsedebiliriz mesela. 1930'lerde Türkiye'de Ankara için yapılan Jansen planından bahsedebiliriz. Ya da aynı tarihlerde İstanbul için Proust planından bahsedebiliriz. Dikkat ederseniz bu planları da bir müellifin adıyla ve tarihleriyle biliyoruz. Onlara zaten şehir mütehasısı deniyordu dönemin isimlendirmesiyle. Bir davet üzerine gelip, o dönemin gazete haberlerinde söz edildiği şekilde "şehir mütehasısı" Prost, İstanbul'a gelir ve incelemeler yapar. Ardından bir şehir planı ve rapor hazırlayarak yetkililere sunar. O dönem dünyanın her yerinde süreç bu şekilde işliyordu. Fakat bugün planlama süreçleri bu şekilde yürütülüyor. İçine girdiğimiz yeni dönemi, belki de yeni bir anonimlik çağı olarak adlandırabileceğimiz paylaşımcı süreci doğru anlamamız lazım. Artık telefon veya radyo çağında değiliz, internet çağındayız.

Açık kaynaklı, beklenmeyen yerlerden gelen katkılara açık yeni bir anonimlik çağı.

Açıklıktan ve paylaşımdan bahsediyoruz. Peki bizim coğrafyamızda özellikle şehir planları ve imar değişiklikleri konusundaki durum nedir?

Son depremin ardından Londra ve Berlin master plan süreçlerini inceledikten sonra "Hatay" ve "imar planı" anahtar kelimelerini girerek yaptığım internet aramasında karşıma çıkan şu oldu: İskenderun'da liman bölgesinde bütüncül plan içinde nerde olduğunu tam da anlayamadığım bir parselin imar durumundaki plan değişikliği askıya çıkmış. Resmi açıdan askı süresi olarak tanımlanan bir süre var, sanırım bu yasal zorunluluğun yerine getirilmesi için yayınlanmış bir plan değişikliği kararı internet ortamında yayınlanmış. Peki, değişikliğin askı süresi içinde yayınlanması güzel ama Hatay'ın bütüncül stratejik planı içinde bu parselin plan değişikliğini nasıl bir bağlama oturtuyoruz? Bu değişikliğin bütüncül strateji içindeki yeri ve gerekçesi nedir? Neden bu revizyona ihtiyaç duyulmuş, biliyor muyuz? Hatay'ın imar planına açık kaynaklardan erişemiyoruz, Hatay'ın bütüncül master plan stratejisini de bilemiyoruz. Bu şartlarda yasal yükümlülük yerini bulsun diye yayınlanan bir parseldeki plan notu değişikliğinin uygunluğunu nasıl değerlendirelim?

Başka bir örnek: siz mesela Antakya'nın Koruma Amaçlı İmar Planı'na ulaşabilir misiniz, sıradan bir vatandaş olarak? Hatay'ın genel bir master plan stratejisine ulaşabilir misiniz? Hayır ulaşamazsınız. Deprem ya da benzeri afet durumları için ilgili bakanlık ve kurumlar tarafından hazırlanan Risk Azaltma Raporu'na ulaşabilir misiniz? Hayır ulaşamazsınız. Ama Londra'nın sadece 2021 master planına değil, 2009 master planına da bu master planların kolektif üretim sürecinin bütün aşamalarına da, ben mesela Arsuz'daki evimden ulaşıyorum. Berlin'in master planı Almanca hazırlanmış, fakat AB içinde merkez niteliğinde uluslararası bir şehir olma hedefiyle yola çıktıkları için olsa gerek, aynı zamanda İngilizce çevirisini de hazırlayıp açık kaynak olarak internet sitelerine koymuşlar. Üstelik planlama sürecini takip ederek raporlamakla görevli bir STK'nın bu sürece ilişkin ayrıntılı değerlendirme raporlarına da kolayca ulaşabiliyorum. Peki Türkiye'deki imar süreçlerinin böylesine olağanüstü derecede gizemli olmasının sebebi ne? İmar planı ve hazırlık süreçlerinde ne tür olağanüstü stratejik bilgiler var ki bunları kimseyle paylaşmıyoruz?

İskenderun Limanı'ndaki parsel için askıya çıkan plan değişikliğine ilişkin yayınlanan resmi belgelere bakıyoruz. Sayısız damga, mühür, kaşe, yetkili imzası peş peşe sıralanıyor. Bu kadar imza mühür bu kadar onay, prosedür gereği alınan kurum görüşleri.

Her resmi işlem için prosedür buna benziyor. Onca imza, onay, mühür deprem sonrasında ortaya çıkan şu gördüğünüz yıkım, sonucunu değiştirmiyor. Sonuçta karşımızdaki manzara bu. Sizce burada bir tuhafılık yok mu?

Peki çare ne? Depremden sonra sosyal medyada, ana akım medyada, çeşitli mecralarda haykırılan görüşlere bakalım. "Yönetmelikleri daha katı hale getirelim", "yapı denetim firmaları yeterli değilmiş, yapı denetim firmalarını da denetleyecek firmalar olsun". Ya da hep söylendiği gibi, "liyakatli" birilerini getirelim başa. Peki ama bu söylenenler çare mi? Londralı bir müteahhidin aklına sahtekarlık yapmak gelmeyeceğini düşünebiliyor musun?

Onlar ahlaklı olduğu için mi daha sağlıklı şehirler inşa ediyorlar? Hayır, onlar da bizim gibiler ama fark şu: planlama ve imar-inşaat süreçlerini açık müzakere ile yürütüyorlar. Sadece master planlarını değil her türlü imar faaliyetini açık planlama süreci ve raporlayarak yürütüyorlar.

Biz müzakere etmiyor değiliz, biz çok az kişinin erişimin olduğu kapalı kapılar arkasında bu süreci yürütüyoruz. Ve bence bizim yaşadığımız imar faciasının sebebi bu. Nasıl müzakere edeceğimizin yöntemini henüz bilmiyoruz, bunun üzerine hiç konuşmuyoruz. Bu hengame içinde asıl probleme parmak basmadan birilerinin, bir uzmanın sorunlarımızı çözmesini istiyoruz. Bir bilim kurulu oluşturalım, bu bilim kurulu “bilime göre” karar versin ve bütün sorunlar kolayca çözülsün istiyoruz. Emin olun kimse sizin sorunlarınızı çözemeyecek. Muhteşem insanlardan oluşan bir bilim kurulu ya da herhangi bir akıl heyet bu kompleks sorunları çözemez. Bunu net bir şekilde anlamamız ve not etmemiz lazım. Mesela Antakya’da sit alanındaki enkaz kaldırma sürecine ilişkin Kültür Bakanlığı’nın düzenlediği bir toplantı oldu yakınlarda. Solanda bulunan herhangi birinizin bu toplantıda haberi var mı? Toplantıda alınan kararlara ulaşabiliyor musunuz? Ulaşamıyorsunuz. Toplantının tutanakları veya ses kayıtları var mı? Yok. Peki böyle bir toplantının herhangi bir yaptırımı olabilir mi? Olamaz. “Bakın, meseleyi istişare ediyoruz, en değerli hocalarımızı topladık, onlara danışıyoruz, ne yapıyorsak onların olurlarını alarak yapacağız” diyorlar. Açıkçası bunların hepsi palavra. Üzgünüm ama bu noktada bir Antakyalı olarak sert konuşma hakkına sahip olduğumu düşünüyorum.

Platformumuzda yol haritası üzerine tartışırken değinilen konulardan biri de İkinci Dünya Savaşı sonrası yıkım yaşayan Avrupa şehirlerinin yeniden canlandırılma süreciydi. Bu konuda değerli hocalarımızla fikir alışverişi yaptık, kaynakları tarama şansı bulduk. Savaşın ilk yıllarından itibaren şehirler yıkılırken, bu şehirler yeniden nasıl ayağa kalkacağı sorusu üzerine yoğun ve geniş katımlı tartışmalar yürütülmüş. Belki biliyorsunuz 1930’lardan itibaren Nazilerin de şehirleri yıkıp kendi ideolojilerine uygun şekilde yeniden inşa etmek gibi bir hayali vardı. 1930’ların sonlarında Hamburg’a baş şehir plancısı olarak atanan, 7-8 yıl sonra savaş bittiğinde bu görevden el çektilen Konstanty Gutschow’un bütün bu sürecin sonunda kısa bir değerlendirmesi var. Bu kısa ama çok değerli pasajı serbest bir çeviri ile aktarmak istiyorum: “Şehir, organik olduğu kadar teknik bir mekanizmaya sahip son derece karmaşık bir insan yapımıdır. Öyle ki şehirlerin tümüne birden herhangi bir teori ile vakıf olamazsınız. O halde biz şehir plancılarının yegane reçetesi alçak gönüllü bir felsefeyle planlama olmalı. Şehrin kendine has özgünlüğüne nüfuz etmeye çalışmak gerekir.” Bu akılda tutulması gereken kritik bir not.

Toparlarsak, bugüne kadar yaptığımız çalıştaylar ve toplantılar sonucunda 5 acil temel ihtiyaç olarak belirlediğimiz ve son çalıştayın sonuç bildirgesinde de yer verdiğimiz maddeler ile konuşmamı tamamlayacağım.

1. Özerklik: böyle bir planlama faaliyetlerin yürütülebilmesi için özerk bir planlama ve koordinasyon ofisinin kurulması gerekir.
2. Müzakere: ofisin müzakere esasını temel alarak çalışması gerekir. Şehir esasen şehirlilerin açık veya örtük müzakeresi üzerine kuruludur.
3. Etaplama: ofisin sürecin etaplarını planlaması gerekir. Çünkü bir hamlede bütün bir şehri tasarlayamazsınız, inşa edemezsiniz. Şehir kompleks ve süreç gerektiren katmanlı bir sistemdir. En az insan bedeni kadar kompleks bir sistemdir. Bugün düğmeye basıp yarın fabrikadan bir insan imal edemeyeceğiniz gibi şehri de bir yerlerde düğmelere basarak otomatik işleyen bir süreçle elde edemezsiniz.
4. Veri şeffaflığı: bu olmadan planlama ve müzakere süreci yürütülemez. Bu tarafların birbirlerini ciddiye almasının teminatıdır aynı zamanda.
5. Açık kaynaklı arşiv: Her konuşma ve tartışma açık kaynaklı bir arşiv içerisinde hızlı bir şekilde erişilebilir ve doğruluğunun sınanabilir olması gerekir. Antakya’daki herhangi bir eski eserin nitelikleri, fotoğrafları, alınmış çizim kayıtları, rölöveleri, varsa diğer projeleri, bunlara çok hızlı bir şekilde erişebilmemiz gerekir.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

Bütün bu sosyal kesimleri müzakere masasına çağırabilen özerk bir planlama kurumu kurulmadığı sürece bizim şehirlerimizin planlaması asla güvende değildir, olmayacaktır.

Ve son olarak aklınıza şu soru takılmış olabilir: bizim uzun tartışmalara, müzakereler yürütmeye vaktimiz var mı? Antakya'nın durumunu görüyoruz, şehir çökmüş durumda. Şehirde günlük yaşamını sürdürmeye çalışan insanların çok acil ihtiyaçları var. Bu kadar acil ihtiyaçlar önümüzde dururken bizim oturup tartışmaya vaktimiz var mı? Bu mesleğe adım attığımdan beri, yani yaklaşık 25 yıldır sürekli 100 m koşucusu gibi bütün teslimlerin aslında dün yapılması gerektiği bir koşturma içinde iş yaptım. Her konunun, her teslimin çok acil olduğu ve tuhaf bir şekilde teslimlerin yapılanların asla yetişmediği fantastik bir evrende çalıştım. Deprem olduktan sonra ertesi gün düşündüğüm ilk şey şu oldu: meslek hayatım boyunca inşaat sektöründe çok yoğun bir tempoda çalıştım ve ülkenin neredeyse tümü şu an bir enkaz halinde. Bu kadar yoğun bir çalışma bu kadar olağanüstü bir inşaat, aslında ülke tamamen bir enkaz yığını. Sadece depremde yıkılan şehirlerimiz değil, şu an depremi bekleyen ayaktaki şehirlerimiz de biz göremesek de bir enkaz yığını. Bence bu doğru değil, bizim bir noktada durup düşünmemiz ve ne yapacağımıza, nasıl yaşamak istediğimize karar vermemiz gerekiyor. Ve bunu ciddiye alınmayı hak eden yetişkin insanlar olarak içinde bulunduğumuz durumun vahametini hakkıyla kavrayarak yapmamız gerek.

ECB: İlk oturumun kapanış ve değerlendirme konuşması için sözü sayın Mithat Rende'ye vermeden önce size birkaç konuda daha bilgi aktarmak istiyorum. Çağrımız şeffaf olmayan, bölünmüş ya da parçalı yaklaşımlarla bütüne varmaya çalışan mevcut yöntemlere alternatif oluşturmak. Kentin iki boyutlu bir haritadan ya da bir uydu görüntüsünden ibaret olmadığını altını çizerek yeni bir alternatif planlama anlayışının gerekliliğine vurgu yapmaya çalışıyoruz. Gönüllülük esasıyla yürüttüğümüz çabanın esas amacı bu. Bunun mümkün olabileceğine inandığımız için bugün bu masanın etrafında bir araya geldik. Yöntemi bütün ayrıntıları ile henüz bilmiyoruz, sizlerle birlikte keşfedeceğiz, birlikte bir yöntem üreteceğiz. Öncelikli şart şeffaf olmak. Çeşitli bilim kurulları, danışma kurulları kuruluyor. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, yerel idareler birbiri ile ne kadar koordinasyon içinde olduğu tartışmalı, bazen paralel işleyen, bazen mükerrer kararlar alarak, bazen birbirinden kopuk kararlar alarak bir süreç yürütüyorlar. İhale yöntemi ile ya da doğrudan iş verilerek çeşitli gruplar çalışmalar yürütüyor. Bu çalışmalarını yürütenlerin bir kısmı tanıdığımız meslek insanları, bazıları yurt dışından bildiğimiz tasarımcılar ve şehir plancıları. Bunların hemen ardından büyük bir aceleyle inşaat işlerinin başlayacağını tahmin ediyoruz. Henüz bu sürecin başındayken bence hala bir umut var. Biz bu umuda tutunuyoruz.

Antakya için dile getirmek istediğimiz bir şey daha var, o da şu: Antakyalı Antakya'ya gerçekten sahip çıkıyor. Antakyalı da bu sürecin içinde yer almak istiyor. Biz ilk günden beri bunu hep hissettik. Biz planlama problemine dair yöntemi sizlerle beraber bulabileceğimizi düşünüyoruz. Bugünkü toplantımız dahil, bundan sonra yapacağımız çalışmaların hepsinin çıktılarını hem web sitesine hem sosyal medya organlarımıza açık kaynak olarak yükleyeceğiz. Bu kritik süreçte Antakya için yürütülen sürece dair kritiklerimizi ve raporlarımızı içeren kıymetli bir bilgiyi birlikte üreteceğiz.

Şimdi Mithat Rende'yi dinleyeceğiz, ardından kendisinin moderatörlüğünde soru cevap kısmı başlayacak. Sonrasında kültür ve arkeoloji grubu ikinci oturumda söz alacak.

MR: Sayın Vekilim, Sayın Başkan, Sayın İskender Sayek, değerli katılımcılar, sevgili arkadaşlar, hepinizi bu vesile ile saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Ben de bir Antakyalıyım, çocukluğum burada geçti. Ortaokulu Antakya Merkez Ortaokulu'nda okudum. Okul, Cindi Hamamı'na çok yakındı, bilenleriniz vardır. Ardından Antakya Lisesi'ne devam ettim ve sonra da şehirden ayrıldım. Ama tabii burada geniş bir ailem var. Şehirden ayrılmış olsam da aradan

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

geçen yıllar boyunca buraya sürekli gidip geldim. Antakyalı olmaktan da fevkalade gurur duyuyorum. Meslek hayatımda bunu hep dile getirdim. Her zaman Antakya'yı tanıtmaya çalıştım.

Şimdi, öncelikle böyle saygın bir grubun içinde yer almak gurur verici. Türkiye'nin çok saygın mimarları, sosyologları, mühendisleri, yazarları, çizerleri ve başka birçok değerli kişinin katılımıyla Ortak Akıl-Antakya Platformu oluşturuldu. Ortak akıl oluşturarak Antakya halkının ortak iyiliği için bir arayış içerisindeyiz. Ortak iyilik için ne yapabilir "Ortak Akıl"? Ortak Akıl'dan kasıt burada tek merkezin karar vermesinin önlenmesi ve daha sağlıklı kararların alınması. Bu platformda temel prensipler hesap verebilirlik, şeffaflık, açıklık. Demokratik toplumlarda çok önemli kavramlar bunlar. Bu buluşmaya erken geldim, hem hayatta kalan aile bireylerini ziyaret etmek için hem de koşulları görmek için. Gözüme çarpan, birkaç hususu paylaşmak istiyorum. Ekonomik koşullar ve yaşam koşulları çok ağırlaşmış. Antakya'yı dolaştım, şehrin bazı yerleri Hiroşima'yı andırıyor. Ayrıca Emre Bey'in dediği gibi yeni bir planlama yöntemine ihtiyacımız var. Emre Arolat'ı tanımayanlarınız için ekleyeyim, kendisi bize anıt otel niteliğindeki Müze Oteli kazandıran çok değerli mimarımızdır. Şu anda açık olması gerekirken kapalı olan otel. Belki de şu anda Antakya'nın en sağlam binası o bina. Ama her nedense kapalı. Toplantılarımızı orada da yapabiliydik, dünya basınını orada ağırlayabiliydik, finansman sağlamak isteyen kurumları, kuruluşları öyle sağlam güvenliğinden emin olduğumuz bir binada ağırlayabiliydik.

Aile bireyleri ile yaptığımız sohbetlerde ön plana çıkan diğer bir husus geri dönüşlerin özendirilmesi. Bu çok önemli, Antakyalının Antakya'ya sahip çıkabilmesi için önemli. Biz hep Antakya diyoruz, tabi Arsu da var, Kırıkhan, Reyhanlı, Defne, Samandağ. Buralarda bir ekonomik faaliyet eksikliği var. Bu şehirlerde ekonomik faaliyetin derhal canlandırılması gerekiyor. Bunu çeşitli yollarla yapmak mümkün. Ekonomik faaliyetin durmuş olması bu insanların geri dönüşünü zorlaştırıyor.

Bir başka husus, entegre bir ulaşım sistemine ihtiyacımız olduğunu bu deprem bize gösterdi. Depremin ardından Belen Geçidi'nde trafiğin saatlerce tıkanması büyük bir sorundu. Buradaki arkadaşlarım biliyor, bazen yarım gün, hatta bir gün alabildi Belen'i geçmek. İstanbul Boğazı'nın Karadeniz için gerçekleştirdiği role benzer şekilde düşünürseniz "bottleneck" dedikleri gibi şişenin boynuna dönüşen Belen Geçidi'ni düşünün. Antakya boğuluyor fakat her şey Belen'de duruyor, hayat duruyor. Amanos Dağlarının altından 3 kilometrelik bir tünel yapılmadığı için bu sorunu yaşadık. Oysa doğuda veya Karadeniz'de övündüğümüz 11 kilometrelik tüneller var. Yıllardır her ortamda dile getirdiğimiz 3 kilometrelik bir tünel, Hatay ekonomisini canlandırmanın yoludur. Belen'deki 9-10 manav, 1-2 kebabçı bu tünel nedeniyle mağdur olarsa bu arkadaşlar için yol üstünde uygun bir tesis kurabiliydik. Bir şekilde bu entegre ulaşım sisteminin sağlanması lazım. Ve tabii Hatay Havalimanı'nın artık faaliyete geçmesi lazım. Ticari canlılık için de bu havalimanına ihtiyacımız var. Ben Katar'da görevliyken, ilk yıllarında bu havalimanı bölgenin havalimanı haline gelmişti. Lazkiyeli ve Halepli iş adamları dünya ile bağlantılarını Hatay Havalimanı üzerinden kuruyorlardı. Burası bölgesel bir havalimanı haline gelmişti. Dolayısıyla bence acil olan hususlardan bir tanesidir bu.

Ekonomik boyutta yabancı kaynağa ihtiyacımız var. Ne kadar iyimser değerlendirmeler yaparsak yapalım, benim görebildiğim Antakya'yı ve Hatay'ı ancak 12-13 yıl içinde ayağa kaldıracabileceğiz, sabırlı olmamız lazım. Yabancı kaynağa ihtiyacımız var ve bu kaynağın kim tarafından kullanılacağını da çok iyi belirlemek lazım. Yabancı örgütler, Birleşmiş Milletler dahil, kaynak aktarmaya hazır olduklarını dile getiriyorlar. Tüm mesele bu kaynağın şeffaf bir şekilde kullanılması. Daha sonra düşünce ve duygularımı ifade etme imkanı bulurum diye umuyorum, ama izin verirseniz burada durayım şimdi. Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Sorular alınmaya başladı.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

Mustafa Kemal Akbay – Antakyalı – Mühendis

47 yıllık mühendisim. 78’de okulu bitirdikten sonra şehre döndüğümde bir binayı yaparken maalesef inşaatın hemen yanında harç karıp kat kat elle çıkarıyorduk veya betonu sepetle kaldırıp döküyorduk. Bugüne kadar 10 bin tane daire yaptım. İnşa ettiğim binaların birçoğunda herhangi bir ölüm olmamıştır, ya da örme duvarları çökmemiştir. Biz Akbay Ailesi olarak 10 kardeşiz. 6 kardeş İskenderun’da ve Antakya’da inşaat yaptık. Benim dikkatimi çeken şeyler var. Mesela 600 Konutlar’ı biliyorsunuz. 1200 kişi öldü. Ben hiçbir mühendis arkadaşımı suçlamıyorum. Temelini açtığım zaman yaptığım tek şey suydü; ana toprağa indim. Ve 60 tane bloktan 4 blok kaldı ayakta, 2 blok da benim yaptıklarım. Yaptığım çok özel bir uygulama değildi. Gerçekten statikçilerin, diğer mühendislerin yaptıklarının tatbikatını yaptım ve bina ayakta kaldı. Akbaylar Sitesi’nin altında eski tarihi eser çıktı. Bunun gibi binalar olmuş. Hatay’ın her yerinde Altınözü, Reyhanlı, Samandağ, Uzundağ, Kırıkhan her yerde inşaat yaptım. Hepsinin ayakta durmasının sebebi ana toprağa indim. Ama maalesef biz gerçekten bu işi yapmaya hakkı olan insanların işlerini doğru düzgün yapmalarını engelledik. Bürokrasinin kesinlikle Antakya’ya yaptığı hiçbir şey yok. Size bir örnek daha vereceğim, Utku Acun vardı, valimiz, benim okul için ihaleyi girmemi istedi. Ben devlet işi yapmak istemedim. Kaçtan verdi biliyor musunuz, müteahhit kararı? %30’dan. Bundan dolayı Antakya’da gerçekten yapılacak en önemli şeylerden biri zemin etüdü. Ana zemine inilen hiçbir binada çökme olmadığı gördüm. Teşekkür ederim.

Koray Tanın – İskenderun Mimarlar Odası Temsilcilik Başkanı

Mimarlık eğitiminde öğrendiğim şekilde yatay ve dikey akslarıyla konuyu ele almak istiyorum. Yatayda ve dikeyde o kadar aks var ki konuşulması gereken, sopayı yemekle saymak bir değil. Dışardan görüldüğü gibi de değil. Bizim meslektaşlarımız Sayın Mustafa Akbay’ın da dediği gibi hepsi teker teker içeri alındı. Esasında yataydaki ve dikeydeki akslarından sorumlu yalnızca mühendislik camiası değil, binaların inşaatında yer alan herkes, kullanılan betonundan demirinden, işçiliğine herkes sorumlu. Meslek yasası en büyük açığımız. Onun dışında hükümetin baskısı var. Siyasi söylemlere girmek istemiyorum. Biz, mimarlar, özgür düşünen, kalemle çizerken rüzgarın ağaçları kımıldattığı gibi, enstrüman eşliğinde dans eder gibi raks ederiz. Hükümet benim mesleki özgürlüğüme mani olmuştur. Hemen akabinde projelerin odalar tarafından denetlenmesine mani olunmuştur. Denetlenmeyen mimari projeler, statik projeler, jeoloji raporları, belediyelerdeki yetersiz kadrolar... Yapı denetimcilerin aldıkları para ve gitmedikleri inşaatlar için fotoğrafa bakarak onay verdikleri işler ve buna benzer çok benzer bir sürü eksende sonuca etki eden pek çok faktör var. Burada herkes hasbelkader üzerine düşeni yapmaya çalıştı. En başta hükümet dönüp bir kendine bakmalı, ben nerede hata yaptım demeli. En kısa zamanda bundan önce verilen karardan dönerek, odalarımızın proje kontrol faaliyetlerini yeniden başlatması lazım. Odalar projeleri denetlemeli. Sorunu tarif etmek için farklı akslarda geniş bir perspektifle konuyu ele almak ve her aksı teker teker incelemek lazım.

Asaf Güven – Arsuz Belediye Başkanı

İşinin uzmanlarının olduğu bu yerde, ben katkıdan çok birkaç cümle söyleyebilirim. 6 Şubat’ta hepimizin olacağını bildiği fakat zaman olarak beklemediği büyük bir deprem oldu. Bu felaketin hepimize ders olması gerekir. Biz Arsuzlular olarak vatandaşların bu konuda anlayışını bekliyoruz. Oturduk, sorunlarımızı birlikte tartıştık, konuştuk. Bazı konuların şeffaf olması önemli. Bizim yeni imar planlarının bir bölümü yapıldıktan sonra askı süreci başlayacak. Her şeyiyle, her türlü teknik işlem yapılacak şekilde dijital ortamdadır. Herkesin erişebileceği şekilde yayınladık. Bundan sonraki aşamalar için çalışma sürecindeyiz. Hepinize Arsuz ve Hatay için teşekkür ediyorum.

Efsun Sevinçoğlu – Okul Öncesi Öğretmeni

Teknik ve profesyonel olayı bir kenara bırakıp ilk oturum için konuşacağım. Tutku dediniz, Antakyalıyım dediniz, siz ne yapacağımızı bilmiyoruz dediniz, Arsuz'un plansız mimarisinden bahsettiniz. Bu konuşmalar üzerine samimi olarak bir şey sormak istiyorum. Buraya niye geldim? Has Antakyalıyım, köklerim kendini Antakya'ya vermiş, ben bu insanların torunuyum ve gerçekten çok üzgünüm. Sizin bu yaptığınız çalıştaylar somut bir sonuca ulaşacak mı? Bürokrasi içinde bazı süreçler başladı ve devam ediyor. Peki ama Antakya için bir 5-10 yıl içinde sonuç ortaya çıkabilecek mi?

MR: Çıkabilecek. Çünkü Antakya ve Hatay halkı, şehrine, kültürüne, tarihine sahip çıktı. Biz bu nedenle buradayız. Yüzlerce STK oluşturuldu. Herkes bir tarafından tutuyor. Muhakkak başaracağız. Tependen inme kararlarla değil; halkın önceliklerini hesaba katan, halkın önceliklerine saygı duyan çözümler üreteceğiz. Hiç merak etmeyin.

EA: Sorunuz çok değerliydi. Ben de bazen bu soruyu kendime soruyorum, bunu da itiraf etmeliyim. Bir tarafta iki bakanlık çalışmalar yürütüyor, ihaleler yapılıyor. Bir tarafta projeler yapılıyor, renderlar hazırlanıyor, bir tarafta animasyonlar hazırlanıyor. Bazen sabah kalkıp kendime sorduğum oluyor, biz ne yapıyoruz diye. Hep şu yanıtı veriyorum kendime: biz doğru bildiğimiz gibi, bilimsel, günümüzün kentsel tasarım yöntemlerine uygun, güncel verileri kullanan bir çalışma yürüteceğiz. Ben epeyce uzun zamandır mimarlık yapıyorum. Şimdiye kadar deneyimlediğim tek şey oldu, yavaş yavaş belirmeye başlayan bir fikir gibi bir tecrübe, iyi olanın cazibesi diyelim. İyi olan, onurlu olan, tepeden inme olmayan, sivil toplumun güvenini kazanmış olan ve sivil toplumun da taşın altına elini soktuğu süreçleri kurgulayan, olumlu yöndeki çalışmaların karşısında hiçbir olumsuzluk duramıyor. Birgün iyinin cazibesi ortaya çıkıyor. Ve yaklaşımımızın aslında böyle olması gerektiği genel kabul görüyor, bir mutabakat haline geliyor. Bugün bizim üzerinde durduğumuz konu, Şerif'in çok güzel özetlediği gibi sürecin kendisi. Önce sürecin kendisine hâkim olmalıyız. Önce yöntemi ortaya koymalıyız. Ama bunu sizler olmadan yapamayız. Burada sizlere, hem yöneticilerimize hem de halka, yerel inisiyatiflere ihtiyacımız var. Ancak böyle başarılı olunabilir. Yoksa biz kendi başımıza bu işi yapamayız. Bizim size ihtiyacımız var. Hep birlikte davranarak o çok da arzu etmediğimiz olumsuz süreçleri ortadan kaldırebiliriz.

Nevzat Sayın – Mimar

Konuşmaları dinlerken şunu düşündüm: Keşke federatif bir yapısı olsaydı TC'nin ve burası keşke Hatay eyaleti olsaydı. O zaman umut daha kuvvetli olurdu, dilek kipli bir cümle olarak bu hep içimde. Şimdi şöyle düşünün, merkezi otorite ile yerel yönetimlerin itiş kakışını ne yapacaksınız? Mesela Arsuz'un ortasında o inşaatı devam eden Merkez Camisi'nin ne işi var? Depremden sonra bu kadar acil ihtiyaçların olduğu bir yerde ilk yapılacak şey bu mudur? Çaresizlik korkunç bir şey. Az önce de söylendiği gibi meslek odasını devreden çıkararak bütün denetimleri yok edip kaçak yapılara göz yumup, imar aflarıyla yasalaştırıp, sonra da bunları beklenmedik bir felaket olarak anlatacaksınız. Kim yutar bunu?

Bu çelişkileri, sorunları nasıl yöneteceğinizi ben anlamadım. Çünkü idare ile iletişimi yönetemediğiniz zaman Belen Geçidi'nin 3 km'lik tüneli de yapılamaz. İdare ile temas kurmazsanız İskenderun il olsun mu, olmasın mı, gibi gizli projelerden haberiniz olmaz. O zaman şunu düşünmek gerek, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile bazı mimarların – k i çlerinde iyi mimarlar var – yürüttüğü projelere çok istekli olmasak da entegre mi olmak gerekir? Elleri çok sıkı bir araştırma olduğu söyleniyor. Bir yerde onlar çalışıyor, başka bir yerde burada bir çalışma yürütülmeye çalışılıyor. İdare ile entegrasyonu sağlayamazsanız bu iş yapılamaz gibi görünüyor bana.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

İki tane üniversite var, ikisinde de mimarlık fakültesi var bildiğim kadarıyla. Onlar bence bütün konsantrasyonunu bu konuya harcamalılar, gidin bakın şimdi hepsi kültür merkezi falan çiziyorlardır. Kurumların arasındaki bu kopuklukla başa çıkılmaz. Siz istediğiniz kadar şeffaf şekilde çalıştığınızı söyleyin. İnanın bana bir süre sonra yapamadıklarınızı anlatacaksınız hep. Asıl yapılması gereken Emre'nin biraz önce söylediği gibi sürecin yönetilmesi konusudur. Bu mesele nasıl çözülür? Şurası çok açık ki merkezi otoritenin pek de kayırmadığı bir bölgedeyiz. Bunun üzerine düşünmek gerekiyor.

Sonra mesela uçuk kaçık demeden şuralara kadar varmalı tartışmalar; tarih boyunca 7 kere yerle bir olmuş bir şehir bir kere daha aynı yere yerleşmeli mi? Yoksa burası hazır bu hale gelmişken müthiş bir arkeolojik alan haline getirilip kayıt altına alınıp, şehir başka bir yere mi gitmeli? Bu tür "büyük" tartışmaları yapmanın tam vakti diye düşünüyorum.

Ama bir başka konu şu; Antakya, İskenderun, Arsuz, Samandağ ve Samandağ köylerinde olan yıkım doğal bir felaket değil, beşeri bir felaket. Bu meseleyi neresinden tutacağız? Nerede uzlaşma noktası, nerede çatışma noktası çıkaracağız ki bu tartışmadan bir sonuç alalım. Bu soru bence hayati derecede önemli.

Nermin Yıldırımka - Hatay Milletvekili

Ben 1998 yılından bu yana STK'lar içinde çalışmış biriyim. İskenderun'da Çevre Koruma Derneği'nin yönetim kurulu üyeliğini yaptım ve ardından 3 dönem de başkanlık yapmaya çalıştım, birlikte bu süreci yönetmeye çalıştık. Tabi, deprem felaketinden sonra biraz evvel sizlerin ifade ettiği üzere çevre felaketlerinin insan kaynaklı olduğu sorusu hep aklımızda oldu. Biz hep şunu önemsiyorduk; insan kaynaklı çevre ihlalleri daima problemin kaynağı oldu. Depremden sonra o kadar çok alt başlık vardı ki değinmeye çalıştığımız. Bundan sonraki süreçte özellikle dikkat edilmesi gereken zemin etütlerini, altyapıyı, ulaşımı ve bunların yanında demografik yapının değişeceğine ilişkin endişeleri zikretmemiz lazım. Samandağ'da, Antakya'da, Defne'de, Reyhanlı'da, inanın Reyhanlı'da da bunlar hep sorun. Reyhanlı'da 90 binden 120 bine çıkan nüfus şimdi 435 bin oldu. Hakeza, Arsuz'da da aynı sorun var. Çünkü Antakya ve Defne olmayınca insanlar İskenderun'a, Belen'e ve Arsuz'a göç etti. Nevzat Bey'in biraz evvel dile getirdiği "Acaba yapabilir miyiz?" sorusu veya diğer hanımefendinin "Yapabilir miyiz, sonuç alacak mıyız?" sorusu aklımızda. Hiçbirimizin evi yok, ben haftada 3 gün Ankara'da kalıyorum, 4 gün de buradayım. Burada benim de evim hasarlı. Burada birçok insan aynı şeyi düşünüyor, ama bu toprakları kaybetmek istemiyor. O yüzden Dikmece'de yapılan acele kamulaştırma için bilim insanlarının söz söylemesi gerekiyor dedik. Ankara'da Plan Bütçe Komisyonu'nda haritaya bakıp "Sayın vekilim, Kırıkhan'daki şu koordinatları çıkaralım mı?" diye bana sorulduğunda "Bu konuda oturduğum yerden karar veremem." dedim. Bu konuda karar verici ben değilim. Bölgede bulunan bakanlık yetkilileri Dikmece'ye gitmeli, Karaali'ye gitmeli, Alazı'ya gitmeli, halkla konuşmalı, şeffaf bir şekilde meslek odalarının ne dediğini dinlemeli. Zeytinlik alanlarla ilgili ne diyor, halkın özel mülkiyetinde olan arazileri ile ilgili olarak ne diyorlar, halkı dinlemeliler. Toplum buna karar vermeli. Şimdi Akbelen'de olduğu gibi Dikmece'de de benzer bir süreç yürütülüyor. Biz halk olarak muhatap alınmak istiyoruz.

Çevre örgütleri, kuş gözlemcileri, bu alanda örgütlenen dernekler 16 yıl önce dedi ki Hatay Havalimanı bu bölgede olmasın. Bu konumda sel olur, taşkın olur. O dönem bu insanları vatan hainliği ile suçlayanlar bilmeli ki bugün bakanın kendisi havalimanının yerinin yanlışlığını ifade etti. Ama bizim 16 yıl bekleyecek vaktimiz yok. Yani bugünden 16 yıl sonra daha bir felaket olsun da tekrar bu konuları konuşalım gibi bir mantık olamaz. Devletin kurumları şeffaf ve hesap verebilir olmalı. 16 yıl sonra devlet hastanesinin, araştırma hastanesinin zemininin kötü olduğunu, havalimanının yerinin yanlış olduğunu söyleyemezsiniz. Biz o dönemin karar vericileri hakkında o gün de suç duyurusunda bulunmuştuk çevre örgütleri olarak. Bugün bu itiraf bizim için hiç kıymetli değil, aksine acı verici. Sayın hocamın ifade ettiği üzere ben ülkemizdeki en büyük sıkıntının planlama ve denetim olduğunu her zaman söyledim. Benim mesleğim mali müşavirlik, Devlet Planlama Teşkilatı ortadan kaldırıldıktan sonra ekonomik durumumuz bu hale geldi. Planlamanın ve denetimin önemli olduğunu, meslek odalarının etkinliğinin

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

ne denli önemli olduğunu her platformda söylüyordum. Bize düşen bu köprüyü oluşturmak ve bir inisiyatifi almak. Ben Antakya'nın, Samandağ'ın ve Kırıkhan'ın tekrar ortak akıl ile bir paydada buluşarak, hep birlikte mücadele ederek, elimizi taşın altına koyarak, süreci birilerinin inisiyatifine bırakmadan, şehir tekrar ayağa kaldırabileceğimize inanıyorum. Hatay'ın tarihine ev sahipliği yapmış bu kadim kenti tekrar bir araya getireceğimize inanıyorum. Lütfen bu motivasyonumuzu kaybetmeyelim. Sevgili bilim insanlarına, akademiye ve toplumun örgütlü kesimlerine her zaman inanan biri olarak sizlerle mücadele etmeye varım. Teşekkür ederim.

İskender Sayek

Bir Hataylı olarak çok onur ve gurur duyduğumu ifade edeyim, hepinize çok teşekkür ediyorum. Tabi, Antakya ayrı düşünmemiz gereken bir yer ama Hatay'ı bir bütün olarak düşünmek, Hatay'a yönelik çalışmalar yapmak çok değerli diye düşünüyorum. Dolayısıyla sizlerin çalışmalarınızla birlikte diğer Hatay için uğraşan platformların eşgüdüm içerisinde ortak akıl ile çalışmasının büyük yararı olacağına inanıyorum. Bu şekilde başarıya ulaşabilmemiz için bir yol olabilir. Toplumsal örgütlülüğü ancak bu şekilde sağlayabiliriz. Bugün birçok platform iyi niyetle Hatay için bir şeyler yapmaya, bir şeyler üretmeye çalışıyor. Bizim Arsuz'da yaptığımız çalıştayda bir sosyolojik kavramla karşı karşıya kaldık, "müşterekler siyaseti" diye bir kavram; başarılı olmak istiyorsak müşterekler siyasetini vurgulamamız lazım. Her kesiminin toplumun her üyesinin ortak olduğu yönetimler yerel ve merkezi yönetimler. Merkezi yönetimi de bizim baskı altında tutmamız son derece önemli. Tabi, yapacak en zor şeylerden bir tanesi o ama birlikte olursak güçlü olursak, Hatay'ı çok daha kısa sürede ayağa kaldırırız.

MR: Teşekkür ederiz. Gençlik yıllarımda bir dönem Turizm Bakanlığı'nın açtığı sınavı da geçerek turizm gönüllüsü olmuştum. Eskiden Antakya'da bir turizm büromuz vardı. Orada görevdeyken çok önemli bir İtalyan arkeologu gezdirmem gerekti ve yanında antropologlar vardı. Hatay üzerinde çalışıyorlardı. Onların hiç unutmadığım bir sözünü burada aktarayım: "Biz Antakya'yı iyi biliriz; burası kirli bir mücevher, buranın kıymetini bilin." demişlerdi. Hafifçe parlatılması gereken bir mücevher. Üstüne Antakya halkını da eklersek her zaman övündüğümüz hoşgörü ve tahammül demokratik medeni toplumların vazgeçilmez ilkeleridir. Hatay tahammüllü hoşgörülü insanlarıyla, birbirlerini kucaklayabilen, çeşitliliği zenginlik sayan insanlarıyla biliniyor. Dolayısıyla hem halk hem Antakya ve bu bölge özelliği olan, kültürel ve sosyal zenginliğiyle bilinen mutfağını söylemeye gerek yok biliyorsunuz. Biz, ORTAK AKIL-ANTAKYA olarak, Antakya'nın esas tarihi dokusunun, kültürel mirasının korunmasına odaklanan bir platformuz ama diğer hususları dikkate alarak bütüncül bir yaklaşımla katkı vermeye çalışıyoruz. O bakımdan bizi böyle değerli bir katılımcı grubu izleyebildiği için de cesaret alıyoruz.

Neslihan Dostoğlu – Kültür Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekanı

Pek çok katılımcının dile getirdiği paylaşım ve katılımcılık hakikaten bu kentin yeniden sağlıklı bir hale getirilmesi için çok önemli. Ortak Akıl-Antakya'nın amacı bu, ben de bu platformun bir üyesi olarak bu konuları çok önemsiyorum. Pek çok meslek grubundan insanın bir araya geldiği bir platform bu, sadece fiziksel anlamda bir iyileştirmeden söz etmiyoruz; bu grubun içinde gastronomi, sosyoloji, psikoloji, ekonomi gibi pek çok konuda uzmanlar bulunmakta. Bir yandan kentin fiziksel olarak yaşanabilir hale gelmesi düşünülürken bir yandan da sosyal ortamın canlandırılması hedefleniyor. Gentrifikasyonu veya nüfusun tümünden değiştirilmesini arzu etmiyoruz. Kentin hatırasına sahip insanların yaşamaya devam edebileceği sağlıklı ortamların yaratılmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Başka türlü kentin merkezinden ayrılıp uzak yerlerde sadece fiziksel olarak ortaya çıkarılan çevrelerin bu kenti yaşatmak için yeterli olmayacağını düşünüyorum. Kentin hatıra değeri, güncel değeri çok önemli.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

Bu bağlamda bu yöredeki iki mimarlık fakültesi ile daha sıkı iş birlikleri yapılması düşünülebilir. Ben de akademisyenim, Türkiye'deki pek çok okulda bu konuların ele alınması ve bu konuda bir çağrı yapılması gibi seçenekler olabilir. Yarışmalar açılabilir, yarışmada hem fiziksel hem sosyal çevre için çözümler istenebilir. Bu girişim aslında ülkemizde başka kentlere de örnek olabilir. Afeti bir fırsata dönüştürmek için çalışmalarımızı sürdürmeliyiz diye düşünüyorum. Tabii ki bu ekonomik bir fırsat değil, insanların daha sağlıklı yaşam çevrelerinde yaşayabilmelerine olanak sağlamak gerek. Samandağ'ı yıllar önce görmüştüm, oranın yıkılmak için depreme beklemesine gerek yoktu, çok sağlıksızdı, yapılaşma çok yoğundu. Ülkenin pek çok yerinde imar aflarıyla kabul edilen sağlıksız yapılaşma oldu. Doğal afet bu ama beşeri afet olduğuna da katılıyorum. El birliği ile katılımcı bir süreçle, şeffaf bir şekilde, hem yerel yöneticiler hem yereldeki STK'lar hem merkezi yönetimdeki ilgili kişilerle bir yere gelebileceğine inanıyorum ve umudumu sürdürüyorum.

Mesut Bilgili – Afetten Sonra Yaşam İnisiyatifi

Ben sizin yol haritanız ve yöntemle ilgili bir soru sormak istiyorum. 6 ay çalışmanız sonunda bir yöntem belirledik ve artık açık çıktılarla herkesle birlikte ilerleyeceğiz dediniz. Bu konudan biraz daha bahsedebilir misiniz? 16'ya yakın çalışma grubunuz var, özellikle açık planlamanın herkese açık olma konseptinden yola çıkarsak, mesela bizim ortaklaşa hareket ettiğimiz spor okulları var. Acaba bu spor okullarımız sizin sporla ilgili grubunuza nasıl katkıda bulunabilirler? Kurduğumuz kütüphane evde bu okulların yöneticileri var; sizi nasıl takip edebilirler veya katkıda bulunabilirler? Biraz o yöntem konusunda bizi bilgilendirirseniz çok memnun olurum.

ECB: Çok teşekkürler, ben kısaca bilgi vermeye çalışayım. Öncelikle hem sosyal medya hesaplarımızı hem de web sitemizi takip edebilirsiniz. Eposta ile bilgi@ortakakilantakya.com adresi üzerinden katkı koymak istediğiniz alana ilişkin bilgi verirseniz biz size hemen geri döneriz. Şöyle bir yapılanmamız var; bizler tamamen gönüllüleriz, hepimizin başka meslek yaşamları var. Bu bizim için bir sosyal sorumluluk projesi. Az önce söz ettiğim destekçi kurumlar bize proje bazlı belli sayıda meslek insanını istihdam etme imkanını sağladı. Ana destekçilerimizden olan İş Bankası İstanbul'daki ofisinde bize bir ofis mekanı tahsis etti. Yani aslında İstanbul'un merkezinde bir planlama faaliyetinin süreceği bir ofisimiz var. Ayrıca her zaman irtibata geçebileceğiniz ekimizden Çağlayan İnce şu an aktif olarak görevde. Aynı şekilde Eda Yazkurt ve Şerif Süveydan katılımcılarla iletişim halindedir. Ek olarak, burada yakın zamanda İBB ve HBB ortak girişimi ile İstanbul'daki gibi bir planlama ofisi kuruldu. Yakın bir zamanda biz de Antakya'da bir koordinasyon ofisi kurmayı hedefliyoruz. Bize ulaşabileceğiniz pek çok kanal var. Bize ulaştığınız takdirde sizi o çalışma grubuna dahil edebiliriz, ya da ürettiğiniz bir bilgi ya da çalışma varsa ve bizimle paylaşmak isterseniz size o kanalları da açabiliriz. Açık planlamanın zaten genel mantığı biraz bu, az önce Emre Bey'in dediği gibi düşey olmayan bir görev paylaşımı var. Gerekli gruplar gerekli şekilde iç içe birlikte çalışıyorlar. Ve biz de planlamanın sadece mimar, mühendis ve şehir plancıları tarafından yapılmaması gerektiğini savunan, buna inanan bir grubuz.

Cemile Bitargil – Antakyalı

Çalışmalarınızdan dolayı teşekkür ederim. Ben bir Antakyalı olarak şunu söylemek istiyorum; maalesef Antakya'da Antakya halkı kalmış değil, dışardan o kadar çok göç aldı ki. O göç meselesine nasıl bir çözüm bulacağız, bunu merak ediyorum. Suriyelilerin istilasına uğramış durumda şu an Antakya. Sayın Hatay Büyükşehir Belediye Başkanı Lütfü Savaş'ın dediği gibi Suriye halkının elinde. Her tarafta görebilirsiniz.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

MR: Teşekkürler. Büyükşehir Belediye Başkanımızı yarın dinleme fırsatı bulursak bu konuyu da görüşürüz. Özel görüşmelerinde muhtemelen bu konuları kendisi de ilgili mercilere açıyor, önemli bir sorun olarak ortaya koyuyor ve çözüm beklediğini söylüyor ilgili makamlardan. Dolayısıyla ben de sizin bu endişelerinizi paylaşıyorum bir Antakyalı olarak. Canlı yayınlarda söylediğim için burada da söylemekte bir beis görmüyorum; biz uzun yıllar diplomasiyi kullanarak güney sınırlarımız boyunca bir “Kürt koridoru” oluşmaması için çaba gösterdik. Şimdi öyle bir yere geldik ki topraklarımızda bir Arap koridoru oluşuyor. Bizim etnik milliyetçilik gibi bir düşüncemiz yok ama bu oluşumun ilerde yol açacağı sosyal, ekonomik, siyasi sonuçlarını şimdiden görebilmemiz ve önlemler almamız lazım.

ECB: Çok önemli bir konuya temas ettiniz. Bizim bu konuya odaklanan bir çalışma grubumuz var; göç ve demografik yapılarla ilgili bir grubumuz var. Hatta yine yakından tanıdığınızı düşündüğüm bir bilim insanı Üstün Ezer, kendisi Antakyalı, aslında bir hekim ancak Antakya'nın değişen demografik yapısı için çok dertlenen biri. Kendisi ile temastayız. Bu konuda da bir çalıştay düzenleyeceğiz. Siz de bu konuya bir katkı koymak isterseniz sizi de çalışma grubumuza davet ederiz.

Gamze Akyol – Mimar – Süleyman Demirel Üniversitesinde yarı zamanlı öğretim görevlisi - Restorasyon doktora öğrencisi

Çok güzel açık kaynaklı, herkesin katılabileceği bir açık planlamadan söz ettiniz, bu çok değerli. Ama sizce Antakya halkının bunu beklemeye tahammülü var mı, böyle bir sabırları kaldı mı? Çünkü 7 ay geçti hala gezdiğimizde çadır kentleri, konteyner kentleri görüyoruz. Neredeyse Eylül ayındayız, 2 aya kış mevsimi geliyor. Sabırları var mı ya da biz bu süreci basında gördüğümüz renderlara mı kurban edeceğiz? Bunu sormak istiyorum. Teşekkürler.

EA: Biz bunun 4 aşamalı bir süreç olduğunu düşünüyoruz. Birinci aşaması zaten depremde hemen sonra olan arama kurtarma aşamasıydı. İkinci aşama kısa süreli geçici konut aşaması. Bunlar çadırlar ya da deprem öncesinde imal edilmiş konteynerler olabilir. Üçüncü aşama var ki o çok önemli bir aşama. Maalesef bizim coğrafyamızda neredeyse hiç düşünülmeyen ve atlanılan bir aşama. Uzun süreli geçici yaşam alanlarının yapılacağı aşama. Bunlar aslında dünyanın pek çok bölgesinde daha sonrasında da kullanılabilir olan, ama kimi yerde konut işlevini tamamladıktan başka amaçlarla da kullanılabilir, kimi yerde sökülüp başka yerde kullanılabilir, geçerli ve doğru malzemelerle imal edilmiş ve nereden bakarsanız bakın 4-5 yıla kadar belki bazen daha uzun süre hatta 6-7 yıla kadar sağlığını koruyacak olan, aynı zamanda kentsel düzenleme ve donatı açısından da doğru planlanmış yapılar. Bu, genellikle bu coğrafyalarda atlanılan bir mesele. Yani ülkemizde genellikle 2'den 4'e atlama gibi bir durum var. 4 ise artık kalıcı olan. Kalıcı olana mesafe kazandırmak ve onu doğru yapmak için gerekli olan zamanı kazandırmak için aslında 3. aşamanın çok iyi etüt edilmesi ve ortaya konulması gerekiyor. Biz platformumuzu hep 4. aşamaya odaklı olarak pozisyonlandırdık. Belki bu da bir hataydı, bunu da kendi aramızda tartışıyoruz. Belki 3. aşamaya ait de bazı çalışmalar ortaya koymamız söz konusu olabilir, böylece 4. aşamaya zaman kazandırabilirim. Ama Antakya halkının beklemeye tahammülü olmadığını biliyoruz. Evet biz hayatımız boyunca hep “dün teslim edilmesi lazımdı” denilen projelerle uğraştık ve sonunda kentlerimizin geldiği hal ortada. Herhangi bir şehrimizin kentsel tasarım, kentsel sürdürülebilirlik adına nitelikli, doğru, dünyaya örnek olabilecek bir coğrafya olmadığını kabul etmek durumundayız. Hiç olmazsa bir tane kent inşa ettik ve o da çok iyi oldu, herkes ona bakıp ders alıyor diyebileceğimiz bir kent var mı? Yok. Demek ki, beceremedik. Bu başarısızlığın sorumlusu sadece mimarlar ve kentsel tasarımcılar değil, sorumluluk hepimize ait. Hep merkezi iktidar deyip duruyoruz, ama onları da biz seçiyoruz. Beklemeye tahammülümüzün olmamasını anlıyorum, ama bir noktada durmamız, başka yöntemleri denememiz ve sabretmemiz lazım. Bu sabrı gösterebilmemiz için de az önce sözünü

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

ettiğim 3. aşamanın iyi tasarlanması gerekiyor. Belki bir yön değişikliği, bir ilave çaba olarak bu platforma paralel bir platform olabilir veya bu platformun içinde bir çalışma grubu oluşturularak 3. aşamaya ait bir takım çalışmalara girebileceğimiz yönünde kişisel bir fikrim var açıkçası. Bugün kendi aramızda konuşurken ortaya çıkan bir fikir Arsuz'un böyle bir çalışma için pilot bölge olarak çok da doğru bir yer olabileceği oldu. Belki de böyle bir çalışmayı bu alanda yürütebileceğimizi düşünüyoruz.

Loret Gazel – Antakyalı

Ben depremde 10 gün Antakya'da kaldım. Ümit ediyorum ki her şey çok güzel olur. Ama bu kadar güzel şey anlatıldıktan sonra bunun bürokratik veya politik bir engeli olmayacak mı? Biz 3 gün Antakya'da ölüme terk edildik. Kendi başımıza enkaz kaldırmamız için bile bize yardım etmediler. 11 vilayette deprem oldu, 10'u sayıldı, Antakya'nın adı yoktu. 11. vilayet. Çaresizce ölüme terk edilmiş şekilde yaşadık. Benim devlete güvenim sıfır, eminim ki bütün Antakyalıların da güveni sıfır. Çok güzel konuştunuz, ben inanıyorum size ama bu çabaların karşısında bürokratik engeller olmayacak mı? Herkes bize tamam mı diyecek? Nasıl güvенеceğiz? Her talebimizi onaylayacaklar mı? Ne kadar yalnız bırakıldığımızı hepimiz biliyorsunuz.

EA: Engeller tabii ki olacak. Hiç kimseye güvenmeyeceğiz. "Onaylayacaklar mı?" dediğiniz noktada şunu hatırlamak lazım, halka rağmen hiçbir şey yapılamaz. Eğer gerçekten sivil toplum bu işin peşini bırakmazsa herkes mecbur kalacak. Biz politikacı değiliz, politik bürokratik engeller olacaktır. Ama biz doğru bildiğimizi, bilimsel olanı ortaya koyacağız. Bir sonuç ürünü ortaya koyduktan sonra onu sahiplenmek halka düşer. İyi olanı kimse yenemez. Doğru, olumlu ve iyi olanı kimse yenemez.

Meryem Üs – Hatay Birleştirici Dernekler Federasyon Başkanı

Kendi evinizi kendi memleketinizi bırakarak bizlerin acılarına ortak olmaya geldiğiniz için özellikle teşekkür ediyorum. Deprem görüntülerini gördüğümüz zaman biz o anı tekrar yaşıyoruz. Sizler bilimsel açıdan bakıyorsunuz, bizler kalben bakıyoruz. Hepimizin güçlü olduğunu dünyaya duyurmak istiyoruz. Bizler sivil toplum kuruluşları olarak her birimizin elimizi değil başımızı taşın altına koyduğumuzu herkesin bilmesini istiyoruz. Başaracağız. Kadınlar olarak Antakya, İskenderun, Samandağ, Arsuz, Reyhanlı, Kırıkhan bu şehirleri hiçbir şekilde ayırt etmiyoruz. Bizler güçlü kadınlar, güçlü evlatlar yetiştiriyoruz. Devletimizi milletimizi bayrağımızı seviyoruz. Atatürk'ümüze canımızı veririz. Hatay'ı tekrar ayağa kaldıracacağımıza olan inanıyoruz, lütfen inancınızı yitirmeyin.

Barış Güleç – Türkiye Tasarım Vakfı Genel Müdürü

Ben bu işin içinde olan biriyim. Çok yoğun ve sıkça buraya gelip gidiyorum. Birçok arkadaşla da burada karşılaşıyorum. Sizlerle de aynı ortamda bulunmaktan gerçekten onur duyuyorum. Şimdi bazı küçük noktalar açıklık getirmek istiyorum. Bahsettiğiniz Kültür Bakanlığı'nın etkinliğine geldim, bugün de buradayım. Burada bir etkinlik olunca İstanbul'dan geliyorum, özel olarak ilgileniyoruz. Neden ilgileniyoruz? Türkiye Tasarım Vakfı sizlerin dediği gibi katılımcı ve şeffaf bir şekilde bu süreçleri yönetmek üzere bir inisiyatif aldı. Birçok bilim insanının, uzmanın, akademisyenin dahil olduğu çalışmalar yürütüyoruz. Birçok ortaklıkla beraber yürüyoruz. Umarım sizlerle de ortaklaşarak bu çalışmaları paylaşabileceğimiz bir zeminde buluşuruz. Neden? Nevzat Bey'in söylediklerine katılıyorum ben, çok detaylı bir şekilde çalışılmış, detaylı bilgiler var elimizde. Ben meslek uzmanı değilim ama Amik Gölü'nün nasıl bir yapıda olduğunu, nasıl kurutulduğunu, dere yataklarının nasıl değiştirildiğini detaylı olarak biliyorum. Ben sadece organizasyonu sağlayan kişiyim ama bu çalışmalarını teknik açıdan yürüten

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

kişiler de var. Bunların sizler açısından bilinmesinin çok faydalı olabileceğini düşünüyorum. Yani isterim ki hep beraber bir şeyler yapabilelim.

Şeffaflık bizim açımızdan da Türkiye Tasarım Vakfı'nın imzaladığı protokol açısından da zirvede tuttuğu bir kavram, bunun böyle bilinmesini isterim. Karşılıklı katılım ve çabaların bir yerde birleşmesi bence bizi güçlendirecektir.

Ben şunu hissettim, o beni birazcık üzdü, bunu şahsi olarak söylüyorum. Gerçekten çok emek sarf ediyoruz. Yani küçük küçük eleştiriler aldığımız çalışmalar için şahsen çok emek sarf ettiğimi biliyorum. Ben haftada 2-3 gün buradayım. Biz bu süreci gönüllü yürütmeye çalışıyoruz; herhangi bir destekçimiz yok, arkadaşların yoğun çabası var sadece. Vakfımızda çalışan 6 arkadaşımız, 20 de gönüllümüz var. Hemen hepsi bu konuyu çalışıyor. Hatay ile ilgili belki tarihte çıkmış bütün kitapları, geçmişten bugüne bütün kitapları taradık, tarıyoruz, yeni yeni kitaplar çıkıyor. Bazen yurtdışından hocalar geliyor, yabancı kaynak gösteriyor. Mesela 1900'lü yıllardaki bütün Fransız haritalarına eriştik. Yapılan o render'lar evet çok basit gösterimler. Ama şunu söylemeliyim ki temelde Fransız haritasını esas alan yeni bir şehir düşünülüyor. Ve bildiğimiz problemler haricinde gerçekten ilerde görmediğimiz birçok problemin ortaya çıkabileceğini hissedebiliyoruz. Çünkü kadastral haritalar değişmiş. Bitişik nizamdaki kişilerin evleri üst üste gelmiş, baktığımızda onun oturduğu yerle bunun oturduğu yer aynı konumda. Nevzat Bey'in önerdiği "şehri alıp başka yere taşıyalım" görüşünü başka uzmanlar, akademisyenler de önerdi. Ne derece olur bilemiyorum. Şehir sadece beton yapılardan oluşan bir yer değil. Hani "user experience" diyorlar ya kullanıcı pratiği, mesela ben buradan çıkıp şurada saçımı kestiriyorum burada yemeğimi yiyorum oradan da sinemaya izlediğim yere gidebiliyorum duygusu. Bu tür hassasiyetlerin önemseyerek büyük bir hassasiyetle çalıştığımızı söyleyebilirim.

Tekrar şuraya geleceğim, şahsi olarak biraz üzuldüm. Daha somut çalışmalarını görmek belki zaman alabilir, ama ortaya bir değer koymak için uğraşan insanların samimiyeti de göz önünde bulundurulabilir.

EA: İş birliği çağrınıza bütünüyle açığız. Ayrıca şeffaflık çağrınıza da açığız. Bu bağlamda sizden şöyle bir ricamız var. Sözelimi bakanlık kanalıyla veya kendi çabanızla elde ettiğiniz bütün verileri bizimle ve herkesle paylaşın. Siz paylaşmıyorsunuz ama. Çok açık bu. Sizin aranmanıza veya bizim sormamıza gerek kalmadan siz paylaşacaksınız, siz açacaksınız çalışmalarınızı. Mesela bizim bir web sitemiz var. Şu anda yaptığımız toplantının bütün kayıtlarını o web sitesine koyacağız. Ama sizin yaptığınız çalışmalarda böyle bir şeffaflığı henüz biz görmedik, varsa paylaşımınız affedin bizi. Eğer buna alındıysanız veya biz yanlış bir şey söylüyorsak lütfen bizi affedin. Eğer gerçekten elde ettiğiniz ve bizim kesinlikle ulaşamadığımız birtakım bilgiler sizin elinizde varsa lütfen bunları kamuoyuyla ve yerel inisiyatiflerle paylaşın. Bunlar gizli bilgiler değil ki.

Hiç birimizin kendisini tanıtmaya daha meşhur olmaya veya birinin gözüne girmeye ihtiyacımız yok. Nevzat öyle söylüyor ama ben Nevzat ile birlikte hükümetin düzenlediği bir toplantıya da katıldım, orada söylediği sözleri de duymak lazımdı. "Yapılanlar taammüden cinayettir" dedi, hala öyle söylüyor. O zaman buna devam etmek ve birtakım planları kapalı kapılar ardında çalışmak yerine neden açmıyoruz? Biz iş birliğine hazırız. Ben çağırılmamışım tamam ama Murat çağırılmış; duyduğumuz kadarıyla bir takım bölgeler yapılmış, o bölge Bünyamin Derman'a, öbürü Dome Mimarlık'a, öbürü Han Tümertekin'e, Hasan Çalışlar'a verilmiş. Dile getirdiğim bu bilgiler doğruysa tabii. Ne yapacak Han orada, ben çok merak ediyorum. Han bizim arkadaşımız, hangi verilerle bu işleri yapacak, o veriler neden yayınlanmıyor? Biz nasıl bütün çalışmalarımızı paylaşıyorsak siz de paylaşın. Bakanlık neden sadece size veriyor bu bilgileri de kamuoyu ile paylaşmıyor? Bütün bu çalışmaların paylaşılmasının tek faydası var, "ortak akıl" oluşturmak. Tasarım Vakfı'nın akli değil sadece, Tasarım Vakfı da bir paydaş olsun ama biz ortak akıldan yanayız. "Ortak Akıl" platform olarak bizim adımız olsa da "ortak akıl" bütünü temsil etmiyor. Sadece bir durumu temsil ediyor. Aslında böyle bir süreçle başlamalıyız, bu süreci nasıl tasarlayacağımızı tartışarak başlamalıyız. Süreç böyle şeffaf olmalı ki kendisi de eleştiriye açık olabilsin.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

MR: Karşılıklı sohbetten kurtarmamız gerekiyor oturumu. Katkınız için teşekkürler. Oturumu sonlandırmam gerekiyor. Ben de ORTAK AKIL-ANTAKYA platformunun bir mensubu olmaktan onur gurur duyuyorum. Bir Antakyalı olarak mütevazı katkılar yapmaya çalışıyorum. Belki ilerde finansman kaynaklarını zorlayacağız. Ama demokratik toplumlarda olmazsa olmazlardan bir tanesi şeffaflık, açıklık, hesap verebilirlik ve ortak akılla hareket etmek. Bu yüzden sosyal etki değerlendirme raporları istenir. Sadece ÇED raporları istenmez, sosyal etki değerlendirme raporları da istenir. Yani, halk ne diyor? Biz yeni bir Antakya istemiyoruz, biz Eski Antakya'ya en yakın tarihini kültürünü, kültürel mirasını koruyarak 600 tescilli bina varsa o binaların eski taşlarını koruyarak, mevcut taşlarıyla, mümkünse camileri, havraları, kiliseleri oradaki taşlarıyla tekrar bina edilerek şehrin canlanmasını istiyoruz. Mesleğim gereği 25 yılım yurtdışında geçti. Dünya savaşlarında yıkılan şehirlerin nasıl tekrar ayağa kaldırıldığını gözledim. Bu yüzden dikte etmeyelim halkımıza hiçbir şeyi. Ne siz vakıf olarak bunu yapın, ne de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı dikte etsin. Yani biz halka beraber çalışalım. Halkın öncelikleri nelerdir? Yani halka diyebilirsiniz ki ben Asi Nehri'nin kenarını eğlence yeri yapıyorum, yüzme yeri yapıyorum, çok da iyi gelecek size bu karar, çok seveceksiniz. "Sevmeyeceğiz, başka bir şey istiyoruz" derlerse kararınızı onlara empoze edemezsiniz. Hele Antakyalılara hiç edemezsiniz. O planladığınız şehri kurarsınız ama o şehre kimse gitmez. O yüzden birlikte çalışalım, kucaklayıcı olalım. Kucaklayıcı olmamız için de paylaşımcı olmak lazım. Ara verelim.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

Ortak Akıl-Antakya 23-24 Ağustos 2023 Çalıştayı, 1. Gün 2. Oturum

23.08.2023 | 1. Gün | 2. Oturum | Arsuz Belediyesi Nazım Hikmet Kültür Merkezi

Çalıştay Video Erişim Bağlantısı: <https://www.youtube.com/watch?v=EbUQoBmTmOI>

Can Binan (CB)

Mustafa H. Sayar (MS)

Gülsün Tanyeli (GT)

Sevim Aslan (SA)

GT: Yaşananlardan dolayı tabii ki hepimiz çok üzgünüz, kayıpların geri gelmeyeceğini bilmek hepimizi çok üzüyor. Ama biraz daha konunun kültür varlığı ve arkeoloji odaklı konuşulacağı bir oturum olacak. Ben bölgeyle 90'lı yıllardan bugüne kadar epeyce sıkı ilişki içinde bulunan ve Antakya'yı çeşitli dönemlerde gözlemlemiş, bilen birisi olarak, kişisel tarihim olarak, böyle bir felaketin yaşanmasından dolayı üzüntülerimi tekrar vurgulamak isterim. Biz, farklı ilişkilerimizle size Antakya'daki kültür mirasın problemlerini, güncel durumunu ve başlıklarını açacağız, konuyla ilgili olarak sizlerden beklentilerinizi, sorulara ve yanıtlara ilişkin önerilerinizi almaya çalışacağız. Süremiz biraz kısıtlı. Bizim başka çalışmalarımız da var, ORTAK AKIL-ANTAKYA platformu içindeki verdiğimiz katkı dışında, kendi üniversitem bağlamında. En azından bazı çalışmaların nasıl yapılabileceğine ilişkin belki biraz o açıklık meselesine de katkı vermek açısından göstermek istediğim çalışmalar var.

Biz ne yaptık, İTÜ Koruma Programı bağlamında? (Slayt üzerinden anlatım yapılıyor) Üniversitenin bir proje çağrısından yararlanarak 2003-2005 yıllarında Antakya'nın kentsel sitinde yaptığımız çalışmaları karşılaştırmalı olarak değerlendirmek üzere bir proje üzerinden başvuruda bulduk. Projenin onaylanmasının ertesinde

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

Antakya’da yapacağımız çalışmalar için izin sürecimiz epey uzadı. İbrahim Seyfittinoğlu’na özel olarak teşekkür etmek isteriz, bu konuda bize destek verdi. İznimizi aldıktan sonra da ancak Haziran başında ilk ekip olarak buraya geldik. Sonra ikinci çalışma dönemimiz temmuz başında oldu. Tamamen küçük bir bütçeyle 2003-2005 yıllarında yüksek lisans öğrencimiz olmuş ve bugün kendi şirketlerinde çalışan arkadaşlarımızın herhangi maddi bir karşılık beklemezsizin verdikleri desteklerle, biz Kurtuluş Caddesi’nin ve bu aksın çevresindeki bütün bu alanı tek tek taradık. Hangi sokaklar kapalı hangileri ne durumda, yapıların hasar durumlarının tespitlerini yaptık. Fakat esas çalışmamızı temmuz ayında yaptık. Temmuz’daki çalışmada drone taramalarımızı 100 metre irtifadan oldukça detaylı olarak bütün kentsel sitin o tarihteki ölçüleriyle haritasını yaptık. Fakat bu da yeterli değil, birçok kurum bunu yaptı. Hatta yerel imkanları olan arkadaşlarımız da bölgeden yaptılar. Ama esas olan 3 boyutlu lazer tarama ile, bizim 2003-2005’te ölçüm işlerinde elle ölçerek elde ettiğimiz silüetlerimizi bu sefer 3 boyutlu tarama yaparak hazırladık. Kurtuluş Caddesi neredeyse 2 kilometrelik bir yer, Saray Caddesi ve ona dik olan sokaklar var, isimleri yazılı. Sokakların girilebilen kısımlarının hemen hemen tamamının sadece cepheleri çift yönlü olarak tarandı. Bunun yanı sıra silüetler burada gördüğünüz hassasiyette alındı, o günkü haliyle bir taraftan da moloz kaldırma çalışmaları da devam ettiği için birçok yapının da kaldırıldığını gördük.

Bir başka çalışma da veri tabanına ilişkin. Bizim depremden sonra elimizde anıtsal ya da geleneksel yapıların sağlıklı bir şekilde yapılacağı doküman veri tabanı bulunmaktaydı. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın ilk depremden (6 Şubat 2023) sonraki hafta yaptığı bütün tespitlerde Hatay dışında da diğer 10 ilde de kullanılan çok basit bir uygulama vardı. O uygulamada kültür varlığını işaretlemek mümkün değildi. Buna bir çözüm olarak bir takım denemeleri yapmak adına, ileriye yönelik olarak Kurtuluş Caddesinden 40’a yakın yapıyı tescil fişlerinin formlarıyla değerlendirmek mümkün oldu. Bir sonraki aşama da bizim kentsel sit bölgesine ait çektiğimiz fotoğraflar oldu.

Burada aktardığım tespit çalışmasının hemen öncesinde bütün süreci nasıl geçirdik? İBB ile ortak olarak bir sergi yaptık. O sergide 2003-2005 yıllarında arşivimizde bulunan bütün silüetleri dijital ortama aktardık, ulaşılabilir hale getirdik ve bu silüetleri Murat Germen’in deprem sonrasında çektiği fotoğraflarla eşleştirerek sergiledik. Bu sergiye ilave olarak Antakya’nın kültür varlığı konusunda çalışmış, bu konuda katkı vermiş çeşitli isimleri bir araya getirerek paneller düzenledik. Şimdi aramızda bulunan Sevim Hoca ile Can Okkalı’nın da bir sunuş yaptığı panelde ve diğer panellerde bugüne kadar kültürel miras bağlamında yapılanlar ve bundan sonraki çalışmalarda nasıl yol izlenebileceği tartışıldı. Toplam 4 paneldi, bütün panelleri ve tartışmaları kayda aldık. Umarım Büyükşehir Belediyesi kayıtları paylaşır, açıklık politikasına katkı sağlar. Bizim bu çalışmalardaki yöntem üzerine başlangıç olabilecek verileri nasıl derlediğimizi size aktarmaya çalıştım. Bu son derece küçük bir ekibin yaptığı bir çalışmaydı. Bizim yaptığımız çalışmanın çok daha kapsamlı ve ayrıntılısının şimdiye kadar yapılmış olması lazımdı. Başka gönüllüler bir araya geliyorlar, kentsel sit üzerine kaygılarını yetkililerle paylaşıyorlar, kaybedilen değerlere dikkat çekiyorlar. Ama maalesef bu çabaların karşılığını almıyoruz. Bizim burada yaptığımız çalışmalardan daha fazlasının yapıldığını bilmek hakkımızdır diye düşünüyoruz. Birileri biliyorsa daha açık olarak bize söylemesi lazım. Şimdi ben sözü Can Binan Hoca’ya bırakacağım. Ortak Akıl-Antakya grubunda Kültürel Miras ve Arkeoloji alt grubu olarak bir araya gelip toplantılarla belirlediğimiz başlıklar ile sorularımızı sizinle paylaşmak istiyoruz. Soruların bazıları olağan gelebilir, bazıları daha şartıcı olabilir. Ama karşılıklı bunlar üzerine bir konuşup tartışalım.

CB: Bu soruların içinde meslek alanıyla ilgili bazı mesajlar da var. Ayrıca bir miktarda mesleki terminoloji var. Dolayısıyla eğer aşına olmadığınız terminoloji varsa, bu konuda da sorularınızı alabiliriz. Bizim temel yaklaşımımız, tarihi kent merkezinin geleceğine bütüncül bir bakış ve “rekonstrüksiyon” problemi. Yani kültürel mirasın yeniden inşa edilmesi, bunu bir problem olarak koyuyorum ortaya. Söyleyeceklerimden anlayacaksınız. Soruları arka arkaya okuyacağım:

1. Kentsel sit alanının bütününde tarihi dokunun geleceğine ilişkin bütüncül bir stratejinin ilkeleri neler olabilir? Bu sorular aynı zamanda halihazırda çalışmakta olanlara da sorulmuş bir soru, sadece bu platform bugünkü ve yarınki çalıştaylara sorulmuş bir soru değil.
2. Deprem öncesine ait tespit ve analizlerin güncelliğini yitirdiği düşünülürse güncel durumun tespit ve analizini için nasıl bir yöntem izlenebilir?
3. Antakya'nın kültürel miras alanlarına yönelik zamanı geriye döndürüp, 5 Şubat 2023'teki kentsel durumu birebir geri getirmenin mümkün olmadığını göz önünde bulundurarak, koruma konusuna başka perspektiflerden nasıl yaklaşabiliriz? Bu soru aslında birçok kişiyi rahatsız edebilecek bir soru. Ama hiçbir zaman için unutmayın ki büyük yok oluşlar söz konusu olduğunda arkasında mevcut sosyal, kültürel, ekonomik, yapısal çerçevenin izlerinin bir şekilde yaşandığı yeni çerçeveler ortaya çıkar. Dünya tarihinde hep böyle olmuştur. Nedenini de anlatabilirim size.
4. Şehrin tarihi merkezinde koruma amaçlı bütünsel bir rekonstrüksiyon kararının alınması gerçekleştirilebilir bir hedef midir? Şimdi bunun için size anlatacağım örnek ilginç. Bir çoğunuz biliyordur muhtemelen, Avrupa'da görmüşsünüzdür, özellikle Varşova'yı. Varşova II. Dünya Savaşı'nın sonunda yerle yeksan olmuş bir şehirdir. Ve bu yıkımın ardından yapılan çalışmalar Varşova'yı yeniden ayağa kaldırmaya yöneliktir. 1918-1920'lerde yapılmış bütün yapıların rölöveleri ellerinde vardı. Fakat o tarihte bütün bu verilere rağmen yapıların bünyesinde bulunan katmanların 1918 yılındaki haline geri döndürülmesinin imkansız olduğunu gösteriyor. 17. yüzyılın sonlarında Varşova'ya gelip şehrin resmini yapmış Bernardo Bellotto diye İtalyan bir ressam var. Sonuçta dönüyorlar Belletto'nun resimlerinden 17. Yüzyılın sonlarına ait Varşova'yı yeniden ayağa kaldırmaya karar veriyorlar. Yani bugün gördüğünüz Varşova 1938-1939'daki Varşova değil. Bugün gördüğünüz daha sonra kısmen durdurulmuş, kısmen bellekte olan resimler referans alınarak inşa edilmiş Varşova. Bunu niye anlatıyorum? Bunu anlatmamın nedeni çok önemli. Çünkü her rekonstrüksiyon, her yeniden yapım özellikle mimari alanda kültür varlığı da olsa yeni yapı da olsa hiçbir zaman eskisinin aynısı olamıyor. Dolayısıyla demiyorum ki bazı noktalarda bu yöntem uygulanmasın ama bu yöntemin üzerinde birkaç defa düşünmek gerekiyor. Önemli bir soru da buydu, üzerinde derinlemesine tartışılması gereken sorulardan biri.
5. Bütün bu yeniden yapımlar yeterli midir? Bütün bu yeniden yapımları yapsak bile, deprem öncesindeki kültürel, sosyal yapı, canlılık ve mimari çerçeveye geri dönmek mümkün müdür? Yapılabilir mi, yoksa sonuçta sadece basit bir taklitle mi karşı karşıya kalacağız? Bu üç soru birbiri ile bağlantılı sorular.
6. Depremde ağır bir şekilde tahrip olmuş bir kentin hem soyut hem de somut kimliği sadece kentsel planlama kararları ile belirlenebilir mi? Tarihsel bir süreç eşliğinde şekillenmiş olan çok kültürlü bir kent kimliğinin yeniden oluşturulmasında, yardımcı olacak birkaç kentsel dokunuş ile yetinilmeli mi? Soyut kimlik, sadece bir kentsel planlama ile belirlenebilir mi? Kentin varolan soyut bir kimliği vardı, şu an o kimlikte bir parçalanma var. Evet, nüfusun yani demografik yapının bir bölümü hala yaşamakta ama sadece rekonstrüksiyon ya da sadece mimariye çevreye yönelik planlama kararlarıyla bütün bu yapı geriye getirilebilir mi? Bu çok kültürlü kentin yeniden canlandırılması için nasıl bir kentsel dokunuş olmalı. Burada tabii makro plan ölçeğinden gelip kente varmak gerekiyor.
7. Tarihi kent merkezinin geçmişi ile ilişkiliydi. Bu soruyu Sevim Hoca'ya bırakıyorum, çünkü özellikle arkeolojik alanlarla ilgili.

SA: Bahsi geçen çok katmanlılık, bu soruyu oluşturmamıza da neden oldu. Bu çok katmanlılığın geleceğe nasıl aktarılacağı yani "geçmişin geleceğini düşünmek" bu soruyu oluşturmamızı sağladı. Toprak altında olduğu bilinen ve henüz kısmen gün yüzüne çıkarılmış arkeolojik mirasın görünür hale gelmesi için nasıl bir yol izlenebilir? Kenti geniş bir arkeolojik park halinde planlayarak büyük maliyetli ve çalışma alanı belirgin olmayan kazılar

yapmaktansa belirli kritik bölgelerde sondaj çalışmaları yaparak kentsel yırtıklar oluşturmak vasıtasıyla Antakya'nın Eski Çağ ve Orta Çağ yeraltı mirasının kentsel doku ile entegrasyonu sağlamak sürdürülebilir bir planlama seçeneği olarak değerlendirilebilir mi? Böyle bir soruyu ortaya koyduk.

MS: Öncelikle Hatay halkına büyük felaketten dolayı geçmiş olsun dileklerimi iletirim ve hayatını kaybedenlere de Allaha rahmet dilerim.

Kültür varlıklarının toprak altındaki durumu ile ilgili olarak yapılacak çalışmalarda ilk yapılması gereken adım, bugüne kadar yapılan çalışmalarda – 100 yıldır çalışmalar yapılıyor – elde edilen verilerin ve bu kaynakların bize neler söylediğinin edilmesi olmalıdır. Bu tespitler doğrultusunda herhangi bir çalışma yapılmamış. Ama çalışma yapılması halinde, birtakım verilere ulaşılması ihtimali yüksek olan yerlerde bazı çalışmalar yapmak üzerine bir planlama yapılabilir. Bu noktada yüksek teknoloji imkanları da kullanılabilir. Örneğin, jeofizik projeksiyonları yapılarak belirlenen alanlarda jeo-magnet veya jeo-radar yöntemleri ile 20 metreye kadar olan derinliklerdeki yapı katmanları hakkında belirli bir düzeyde somut veriler elde edilebilir. Ona göre bir sonraki adımın planlaması yapılabilir. Çeşitli yöntemler için yol haritaları geliştirilebilir. Şehrin merkezinde yayıldığı alan hakkında hemen hemen bir fikir sahibiyiz. Ancak bu noktada iki hususu mutlaka göz önünde bulundurmalıyız. Toprağın altına müdahale ettiğimiz noktada büyük maliyetlerle karşılaşacağız. Bunun sebebi de hem Antakya'nın M.Ö. 4. yüzyıldan M.S. 21. yüzyıla kadar aralıksız iskan edilmiş bir yerleşim yeri olması, hem de bazı yerlerinde Asi Nehri'nin taşıdığı dolgu ya da dağdan heyelan inen topraklarla alüvyonların yarattığı dolgunun olması, bazı yerlerde 6 bazı yerlerde 12 metreye ulaşan dolgunun bulunması. Bu nedenle yapılacak çalışmalarda önce çok kapsamlı bir ön değerlendirme çalışması ve fizibilite çalışması yapılmalı. Farklı disiplinlerdeki bilim insanlarının uzmanlık alanlarından yararlanarak yer altına yapılacak olan müdahalelerin yerlerini, öncelikli alanları belirleyerek buralarda yoğunlaşmak, şehrin merkeziyle ilgili verileri elde etmemiz bakımından büyük değer taşıyacaktır. Biz sadece Eski Çağ'daki Antakya'ya ulaşmak istemiyoruz; Orta Çağ'ın, Yeni Çağ'ın Antakya'sı da değerlidir, Osmanlı Antakya'sı da değerlidir. Bunların hepsinin verilerini elde edebileceğimiz noktalara yönelmemiz daha sağlıklı olur. Önemli olan bu noktaların belirli bilimsel yöntemlerle tespitidir. Bu konuda da bugüne kadar yapılmış mevcut çalışmaları bir araya getirerek onlardan hareketle yeni yöntemlerle birtakım noktalar belirleyebiliriz. Bu sayede şehirde yapılacak modern yapılara yönelik planlama aşamasında yol gösterici veriler elde edilecektir.

CB: Şimdi bütün bu başta söylediklerimiz dışında, tekil yapılara ilişkin de bir dizi soru ortaya çıktı. Tabii koruma ve restorasyonun temel ilkelerini tekrar anlatacak değilim, ama bu sorular özellikle bu bölgedeki tarihi dokunun aldığı zarar bağlamında bizce önemli gördüğümüz sorular. Birincisi, büyük miktarda hasar almasına rağmen ayakta duran kültür varlıkları var. Bunların hemen söküm ve yıkım gibi tekniklere öncelik veren yaklaşımların sürdürülebilir olmadığı açık. Tabii, onarıma yönelik tekniklere oranla daha maliyetli oluyor. Yıkıp yeniden yapma yaklaşımının önüne geçmek gerekiyor; bu, yapılar için bu çok önemlidir. Peki ne tür yollar izlenmesi gerekiyor? Aslında öğretiliyor ki her yapı için ayrı yol izlenmeli, her yapı kendi başına bir bütünlük. Bu soru, burada koruma ve restorasyon çalışmaları yürütecek mimarların/mühendislerin kendilerine sormaları gereken bir soru. Ayrıca, bütüncül planlamanın içinde de bu yaklaşımın bilinerek planlanması gerekiyor. İkincisi, kentsel sit alanı içerisinde yıkılmış ya da ayakta duran niteliksiz yapılar. Ne olacak bunlar? Hem kontur hem gabari hem mimari açıdan niteliksiz yapılar. Bütün bunlar için bir planlama yapılması ve mimari ilkelerin belirlenmesi veya çerçevelerin çizilmesi gerekiyor.

8. Antakya Kentsel Sit Alanı içinde zemin altındaki tarihsel katmanlar ve deprem riski dikkate alındığında, ne tür inşaat teknikleri uygulanabilir? Bu apayrı bir bilimsel çalışma konusu. Dolayısıyla, bizce en önemli sorulardan biri. Hem restorasyonlarda hem de yeni olarak o bölgeye gelecek olan yapılar için söz konusu.

9. Tarihi ve geleneksel nitelikteki yapıların büyük bir kısmı, yapım tekniği açısından depreme karşı dirençli değildir. Gereken “güçlendirme” müdahaleleri, tarihi yapıların mimari kimliği ve konstrüksiyon özelliklerini etkileme noktasına geldiğinde, restorasyona yönelik prensip ilkeler neler olmalıdır?
Tabi ki bu soruların bütünüyle ilgili bizim kafamızda bir çerçeve/cevap var. Bu soruları bu çalıştayda sormak hem meslektaşlardan hem de alanla ilgili olanlardan dönüş almak için önemli. Dolayısıyla soru şeklinde formüle ettiğimizi burada söylemem gerekiyor.
10. Şahıs mülkiyetinde bulunan ve depremde zarar gören kültür varlıklarına sahip olan kişilere izleyecekleri yol ve yönetime dair nasıl bir öneri sunulmalıdır? Olağan koruma kurulu süreçlerinin uzunluğu düşünüldüğünde; karar mekanizmasının hızlandırılması, daha pratik hale getirilmesi, finansman koşullarının sağlanması gibi konularda ne tür öneriler düşünülebilir? Ya da idari yapıdan merkez ve yerel yapıdan neler beklenmelidir?
11. Tarihi kent merkezinde kentsel dokunun oluşmasında kritik bir öneme sahip olan mülkiyet dokusunun hızlı ve radikal bir değişime uğramaması için nasıl yöntemler önerilebilir? Bunun için hem makro hem mikro plan ölçeğinde hem de tek yapı ölçeğinde nasıl yöntemler önerilebilir? Verilmesi gereken cevaplardan bir tanesi de buydu.

Bir diğer konu Antakya da bir felaket yaşandı. Bu felaket sadece doğal bir felaket değildi. Bunun buraya gelmesinde insan etkileri de vardı. Dolayısıyla bu felaket unutulmalı mı? Yani bu felaketin izleri ortadan belki kaldırılacak bir süre sonra, ama bu felaket tamamen unutulurken bundan hiç mi ders alınmamalı? Biliyorsunuz belki çoğunuz, II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’da yıkık halde muhafaza edilen bazı II. Dünya Savaşı’nda zarar gören yapılar var. Londra’nın ortasında koskoca bir büyük Londra Yangını Anıtı var. Dolayısıyla, bu sadece bir anıt mı olmalıdır yoksa başka tür mesaj mı olmalıdır geleceğe? Bir diğer önemli konu da bu olarak tespit edildi bizim için. Benim size şu an söyleyeceğim başka bir şey yok, sorular üzerinden konuşmaya devam edebiliriz.

Hüseyin Ateşler – Hatay Engelli Hakları Dernek Başkanı

Şimdi; kentin mimarisi, kentin tasarımı, yeni bir Hatay inşa edilecek. Ben çok dikkat ettim, çalışma gruplarında özellikle erişilebilirlik anlamında şu ana kadar bir tek kelime görmedim. Bunu dile getirmemin nedeni de yeniden yapılacak bir Hatay, yeniden yapılacak bir Antakya’nın her tarafının erişilebilir olması çok önemli, gelişmiş bir kent olarak. Sizlerden ricam özellikle çalışma gruplarında bu çalışma grubunun olmasını istiyorum. Hatay’daki 60.000 engelli adına – hatta üzülmeye söylüyorum günün sonunda belki 100.000’i bulabilecek, çünkü hala hastanede tedavi gören engelli arkadaşlarımız var – bunu istihdam ediyorum. Olabilirse erişilebilirlik çalışma grubu eklenmeli. Bu şehrin yeniden imarını yapacağız. Şimdi gelelim kültür ve arkeoloji yapılarına. Biz, bunun – Hatay özelinde söylüyorum – yıllardır çok sıkıntısını çektik. Biz, Antakya özelinde, bir otele, restorana, bara, bir engelli olarak gidemiyorduk. Neden? Arnavut taşları yollardan, tamamen engel rampalar ve merdivenlerden dolayı engelli kardeşlerimiz hiçbir şekilde gelip oraya, o kültürel yapıları göremiyorlardı. Şimdi üzülmeye de olsa hepsi yıkıldı. Bundan sonraki süreçte özellikle erişilebilirlik alanında görev alacak mimarlarımız, mühendislerimiz, engellileri baz alarak oraya erişilebilirliği sağlamayı lütfen unutmasınlar. Biz, bu sıkıntıyı çok çektik, engelli STK’lılar olarak. Özellikle, Hatay özelinde söylüyorum, bize hep dediler ki, “burası sit alanı, buraya çivi çakılamaz, değiştirilemez.” Ama biz engelliler olarak maalesef bu üzüntüyü, ızdırabı çok yaşadık. Umarım önümüzdeki süreçte Antakya, Hatay, tüm ilçeler yapılandırılırken erişilebilir mekanlara dönüşür. Hatay Valiliği, erişilebilirlik komisyonunda görevliyim. Bu konuda bir katkı sağlamak gerekiyorsa, gönüllü olarak engelli dernek üyesi arkadaşlarımızla yardımcı olmaya çabalarız diye düşünüyorum.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

CB: Çok haklısınız. Erişebilirlik konusu, bir önceki oturumda Emre Bey'in bahsettiği sürdürülebilirliğin içinde aslında. Tabii, ama ayrıca da tanımlayabiliriz. Ayrıca hem Türkiye'de hem de uluslararası alanda kültürel mirasa olan erişilebilirlik hakkında çok fazla çalışma var. Dolayısıyla, bu hem mikro hem makro düzeyde ele alınmalı. Biz bu çalışmanın içinde, belki haklısınız, koymalıydık bunu. Ama genel problemlerin o kadar büyük olduğunu gördük ki. Erişebilirlik konusu, artık mimari projelerde tartışılmaz. Bunun zaten çözümlenmiş olması gerekiyor. Dolayısıyla, muhakkak ki o noktaya gelindiğinde sizin de temas edilecektir. Zaten hepimizin mimar olarak da mühendis olarak da planı olarak da, hepimizin aklında olan bir konu. Belki bir şey daha söylemek lazım; bu "çivi çakılmaz" saçmalığından da artık vazgeçmek lazım. Halkı ve insanları korkutmaktan vazgeçmek lazım. Onun için biz bu laf söylenince artık biraz tepki gösteriyoruz. Çünkü aslında öyle bir şey yok, doğru ve düşünülerek yapılan müdahale ile, kültür varlığına çivi de çakarsınız başka bir şey de yaparsınız ama korursunuz.

Ayfer Tuzcu Uysal – Gazeteci ve Yazar

Hataylı değilim, 45 yıllık bir yazlık hayatım var burada. Pandemiden beri de sürekli olarak oturuyorum. Bazı gözlemlerimi söyleyip bir soru sormak istiyorum. Depremden sonra tarım arazileri Arsuz'da 70 metrekarelik çelik konstrüksiyon konutlara dönüşüyor ve her gün görüyorum. Bunların hiçbir denetimi yok, kapanın elinde kalıyor gibi düşünüyorum. Ayrıca oraya o konutları yapan insanlar da depremde falan değil; yani evi yıkılmış da kendine bir ev yapıyor falan değil. Nitekim boş yapıyor, satılmak amacı ile yapıyor. Hiçbir denetim yok. Özellikle kıyılarda oluyor, evimin yanında gözlemliyorum bunu.

Şu de enteresan, mesela tepelik bir alan var, insanlar oraya ecrimisil ödüyor ve o ecrimisil ödeyen adamlar oraya şimdi sistematik bir şekilde çelik konstrüksiyon evlerden yapıyorlar. Bir diğer enteresan olan ise, buraya gelirken dikkatinizi çekti mi bilmiyorum, iki tane kavşaktan geçtiniz Arsuz çıkışında. Bir kavşak artı şeklinde olur, değil mi? Ve Arsuz çok yeni yapılan bir yer. Kavşaklar artı şeklinde değil; önce düz gidiyorsunuz, sonra sağa dönüyorsunuz. Rahat bir göbek olur oradan dönersiniz. Şimdi sorum şu; yeni yapılan bir yer, neden böyle bir şey oluyor? Bahsettiğim bu çarpık yapılaşma ne olacak?

GT: Bu soruların yanıtları bizde değil aslında, belediyelerde, merkezi yönetimde. İlk söylediğiniz, vatandaş olarak ilgili mercilere şikayet edilmesi gereken bir konu. Keşke Sayın Milletvekili buradayken dile getirmek mümkün olsaydı. Çünkü tarım arazileri dediğinizin bir kısmını oluşturuyor. Ben eminim ki korunması gereken alanlar da vardır, bolca doğal sitler de vardır Hatay ili içerisinde. Bir kısmı da buralar kullanılarak yapıyor ecrimisil ile ödenen yerler. Devletin hüküm ve tasarrufunda olan yerlerdir çoğunlukla, çünkü parsasyonu bile yoktur belki. Ama bunların kaybı ya da birtakım insanlar tarafından kullanılmasına, denetimine bizim vakıf olmamız mümkün değil. Bu şikayetinizi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na iletmeniz – bir kanal bulunursa – mümkün olur. Sabah Emre Bey'in de söylediği gibi bu yapılanlar uzun dönemli kullanmak için öngörülmuş geçici konutlar mı, yoksa insanların burada bir süre kullandıktan sonra satın alma hakkıyla yazlık siteye dönüştürülmek üzere hedeflenmiş yerler mi bilmemiz mümkün değil. Her birisi olabilir kuşkusuz. Ama bence en önemlisi plansız bir kararlar tarım arazilerinin kaybedilmesi olacaktır. Diğer yol ile ilgili sorularınızın yanıtları belediyede. Bunu düşünenler, tasarlayanlar herhalde mühendisler, ulaşımçılar olmalı diye düşünüyoruz. Belediyede olmazsa, en azından belediye dışarıdan hizmet alarak bunu yapıyorlardır. Kullanıcı olarak yine şikayetlerinizi o mercilere iletmenizi öneririm.

Nevzat Sayın – Mimar

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

Bu 14 soru bence çok, yani hiç bu konuyu bu kadar sistematik olarak görmedim, muhteşem bir şey. Eksik bir şey var mı diye baktım, bence yok. Özellikle Can'ın ele aldığı konulardan birkaç şeyi arka arkaya düşününce, "Bu kadar büyük bir çapta rekonstrüksiyon anlamlı bir şey mi? Bu kenti geri getirir mi? Yeni mülkiyet problemleri mi çıkarır? El mi değiştirir?" sorularına bence bir şeyi eklemekte fayda var. Bildiğim kadarıyla Eski Antakya dediğimiz bölgede uzun süredir Antakyalı yaşamıyor. Acaba, kenti sadece fiziksel mekan olarak değil, oralıların da yeri olarak düşündüğümüz zaman, bunları üst üste koyduğumuzda iğreti bir rekonstrüksiyona dönüşür mü? Polonya'da yapılan şey burada ne kadar gerçekçi? Üstelik Polonya'da olmayan şey, burada toprak altının çok önemli bir şeye sahip olması. Tabi ki durduk yerde bu denli çok şeyi yıkmak kimsenin aklına gelmezdi ama hazır bu kadar yerle bir olmuşken, büyük bir arkeopark, başlangıçta sondajlarla ama sonra da büyütülerek birleştirilerek ihtiyaç duyulan dış kaynak için çok önemli bir girdi sağlar mı? Çünkü biliyoruz ki, arkeoloji dünyanın her yerindeki insanların fazlasıyla ilgisini çekiyor. Ayrıca, bugün epeyce yoksullaştık; yani Saint Pierre'in önündeki terastan baktığınız zaman, hemen sol taraftaki yamaçlarda yıkım yok. Deprem yüzünden yıkım yok; ama kendisi bir yıkım zaten, yani sosyal bir yıkım. Böyle bir şey acaba kentin gerçekten yeniden ele alınması için olağanüstü bir fırsat sayılır mı? Biraz böyle toplum mühendisliği gibi görünebilir bu söylediklerim ama Can'ı arka arkaya dinlerken Mustafa ve Sevim Hoca'nın söylediklerini de eklerken bu 14 sorudan bütünlüklü bir izlek çıkıyor gibi görünüyor. Bu çok sevindirici ve ben bunu çalışan grubun izleyicisi olmak isterim; çalışana olmayı becerebilir miyim bilmiyorum ama. Çok önemli buldum.

Özgür Deniz Emir – Mimar

23 yıldır Antakya'da restorasyon alanında çalışıyorum. Bir video eşliğinde konuşmamı yapmak istiyorum. Bir taraftan da onları izlerseniz, Hakan Boyacı arkadaşımızın çektiği görüntüler bunlar. Sit bölgesindeki yıkımı görüyorsunuz. 14 sorunun da bir kısmına cevap olabileceğini düşünüyorum söyleyeceğim şeylerin. Şimdi hepimiz biliyoruz ki, 2350 yıllık bir şehrin üstünde yaşıyoruz biz. Ticaretimiz de barınmamız da eğlenmemiz de turizmimiz de bazı idari binalarımız da bu alan içerisinde. Ve bu alan, 2009 yılında koruma amaçlı imar planında belirlenen ilkeleri ayrıştıran bir yapı stoğuna sahip. 1500-2000 civarında bir yapı var bu alan içerisinde. Bunlardan sadece 574 tanesi tescilli. Bir o kadar çevre uyumlu geleneksel yapı var, bir o kadar da yeni yapı var. Şimdi Antakya neden önemli? Bütüncül bir kentten bahsediyoruz. Tek tek yapılardan, sokaklardan, adalardan, mahallelerden bahsetmiyoruz. Bir kentin tamamından bahsediyoruz. Ve bir niyet okuması yaptığımız zaman, bakanlığın ya da hükümetin nasıl bir yol izleyeceğine dair, gördüğümüz şu; sadece tescilli yapıların korunmasına yönelik bir inisiyatif var. Yani, hep bu örneği veriyorum, biz sadece 1/3'ünü korumaya çalışıyoruz. Ve onda da belirlediğimiz yöntem şu: eğer ağır hasarlıysa – ki o ağır hasar tespitlerinin de nasıl yapıldığını çok iyi biliyoruz – şöyle bir kategorizasyon var; ağır hasarlı, orta hasarlı, az hasarlı, hasarsız. 40-50 tane yapının dışında hepsi az hasarlı, orta hasarlı, yıkık ve ağır hasarlı olarak belirlendi. Şimdi bu yapıları bu 4 kategori ile tarif edemezsiniz. Bu durum, yapılara bir haksızlık olacaktır. Ve bunun sonucunda yapılacak şey, bu binaların oradan kaldırılmasına yönelik.

Bakanlık, kültür varlıklarını, kendi vakif eserlerini çerçeveledi, koruma altına aldı. Orada herhangi bir kepçe ile müdahale yok. İhalelerini de yaptı projeleri de yapıyor. Uygulama projeleri ile çıktı ihaleler. Yani bir firma hem projeyi hem uygulamayı yapıyor. Şahıslara ilişkin böyle bir tasarruf yok. Bir video daha izleteceğim. Bir vatandaş, "Devlet gelecek, restorasyonunu yapacak, benim tescilli bir yapım var." diyor. Çünkü herkes öyle biliyor. Tescilli kültür varlığı yapıya sahip olan insanlarla birebir muhatap durumdayız. Sürekli konuşuyoruz, Whatsapp gruplarından yazıyoruz. Söyledikleri şey, "Devlet gelip yapacak zaten, bizim çaba sarf etmemize gerek yok." Hayır öyle bir durum yok, herkesin yapısının başında durması gerekiyor. Devlet bir hibe programı açıkladıysa, o hibe programı için kendisinin başvurusu hatta enkazını kendisinin ayrıştırması gerekiyor. Şu anda tanıdığım ve ikna ettiğim 3 tane yapı sahibi, kendi imkanları ve parasını kendisini koyarak yapısını kendisi ayrıştırıyor. İkna etmek durumundayız. Çünkü o enkazlar yarı yıkık bile olsa kepçelerle alınıp ayrıştırma merkezine götürülüyor. Yıkılırken yarısı yok oluyor, giderken yarısı yok oluyor, geri dönerken de yarısı yok olacak. Şimdi bizim 2/3'ten

vazgeçtik; 1/3'ü ile ilgili de düşüncemiz rekonstrüksiyonunu yapmak. Alandan bir an önce o molozu kaldırmak, ayrıştırma merkezine götürmek. Eğer mal sahibi restorasyonunu yapmak isterse belki 10 sene sonra belki 11 sene sonra, ekonomik durumu yok belki. O alanda, o enkazları toparlayacak projelendirmesi yapılacak – ki elde herhangi bir veri yoksa, rölövesi, taraması, fotoğrafı o projeyi de kim bilir nasıl hazırlayacak – zorlu bir süreç de onu bekliyor.

Sonrasını da kurgulamaya başladım; niye yapsın? Nedir motivasyonu? Ben, şehrimde sahip çıkmak istiyorum; “geri dönüyorum ve onun için de yapıyorum” mu diyecek? Bu ekonomik koşullar içerisinde mi? Zaten ülkede ekonomik yıkım var, şehrin ekonomik yıkımı var. Niye yapsın? Hiç kimse yapmayacak, hiç kimse geri dönmeyecek. Yani 2/3'ten vazgeçip – ama şöyle vazgeçiliyor deniyor ki biz oradaki çevre uyumlu geleneksel yapının gabarisini koruyacağız, parsel oturma, dolu-boş oranlarını, giriş-çıkışı koruyacağız – bunları koruma amaçlı imar planında işleyeceğiz ama o binayı korumayacağız. Ne yaptık, dedik ki “Çevre uyumlu geleneksel yapı var hibelere faydalanmak istiyorsanız lütfen tescil başvurusunda bulunun.” 89 kişi gitti tescil başvurusunda bulundu. Kurul sadece 14 tanesini uygun görmüş. Şu ana kadar projesini yapıp da kurula götürdüğümüz çevre uyumlu geleneksel yapıların hepsi tescilde; belki 10-15'in üzerindedir. Diğer mimar arkadaşlarımızın da başına aynı durum gelmiştir. Kötü bir şey olarak söylemiyorum. Yani, bu yapıların aslında nitelikli yapılar olduğunu ve korunabileceğini söylüyorum. Demek ki inisiyatif çevre uyumlu yapıların korunması yönünde değil, tescilli yapıların da alandan bir an önce temizlenmesi yönünde. Çok yakında biz dümdüz tabak gibi bir Antakya ile karşı karşıya kalacağız. O yüzden baktık hükümetin yaklaşımı bu, o zaman bizim kendi yapılarımıza sahip çıkmamız gerekiyor. Alanda bire bir savunma yapmamız gerekiyor. Kendi yapımızı korumamız, tescillerini yapmamız gerekiyor. Bu başka türlü olmayacak. İsterseniz bu röportajı da dinleyin. Kısaca şunu söylüyor: “Eski Antakya'da oturuyorum, burada da oturmaya devam edeceğim. Devletin gelip yapmasını bekliyorum, devlet yapacak.” Ama devlet gelip yapmayacak, siz orada ne kadar oturmak isterseniz de bu enkazınızı korumak zorundasınız. Teşekkür ederim.

GT: Tabii bu soruların yanıtlarını aramak için buradayız. Söylediğiniz konuda, burada bir merkez oluşturmanın sizlerin çabalarına faydası olabilir. Çünkü bu soruların sorulması gereken mercilere ulaşamadığının farkındayız. Çeşitli platformlarda hazırlanan, paylaşılan verilerin – biz de okuyoruz, destek veriyoruz gerektiğinde – doğru bir şekilde öğrenilebileceği, paylaşılabilirliği, fiziki ya da dijital ortamda ulaşabileceği mercilerin olması gerekmekte. Bunu yaratmadığımız zaman bir yere varmamız mümkün değil. Burada kayıplar günden güne artıyor. O kayıpların yerine konulması, belli bir oranda korunabildiğinde çok daha hızlı olacaktır. Sizin dile getirdiğiniz “korunmaması seçeneği” aslında bir kısmını ayakta tutabiliyor olsak, böyle kalmayacağından dolayı daha hızlı yapılabilir. Tamamen kaldırılması çok büyük bir tehlike, çok haklısınız. Ama biz de akademik taraftan gösteriyoruz ki öyle yapmayın böyle yapın. İki günlük bir çalışmayla Kurtuluş Caddesi'nde 40 tane yapının doğru bir şekilde kültür varlığı hasar tespiti nasıl yapılabilir gösteriyoruz. Sanmayın ki bunları ilk defa burada söyledik. 1 Mart'ta biz Bakanlıkta toplantıydık, bunların hepsi söylendi, rapor önlerine kondu. Arkadaşlarımız gönüllü olarak buradaki tespit çalışmalarına geldi ve neler yapılması, nasıl yapılması gerektiğini Bakanlık'taki ilgili kişilerin önüne koydular. Başka bir platformun üyesi olarak yine bu konuya desteğimizi, bilgimizi aktarmaya çalışıyoruz ama bunu kullanmayan bir yönetim var karşımızda.

CB: Burada bir şey eklemek lazım. Burada hayatını kaybedenlerin alınmasından sonra yapılacak ilk çalışma özellikle tarihi merkez içerisinde, hızlı bir şekilde mülk sahiplerine hizmet edecek danışma merkezinin kurulması. Benim 500 metrekare parselim var, ne yapacağım, bana birinin bunu söylemesi lazım. Dolayısıyla, bunu yapmamı söyleyecek olan ya merkezi yönetim ya yerel yönetim. Türkiye'de kültür varlığının korunması ile ilgili süreçler merkezi yönetimde. Dolayısıyla merkezi yönetim hızlıca kurulacak ve bunun yapılması gerekecek. Bizce ciddi bir

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

eksiklik. İkinci konu ise daha vahim bence. Türkiye'deki kültür varlıklarının korunmasıyla ilgili yasal çerçeve yani anayasa, yönetmelik, ilke kararları. Bu ilke kararı, tek yapılar için tasarlanmış ilke kararları. Yani, bir tane yapı yıkıldığında bunun rekonstrüksiyonunu yapar mıyız, yapmaz mıyız, diye tartışan bir ilke kararı. 500 tane yapı yıkılınca ne olacak, buna cevap vermiyor. Böyle bir kentsel alandaki büyük yıkımın cevabını vermiyor. Belki vermemesi gerekir ama çerçeveyi çizmesi gerekir; onu da çizmiyor. Dolayısıyla bu çerçeveyi, siz merkezi yönetim olarak çizmediğiniz zaman, ortaya böyle arka arkaya gelen, yasal problemi olan, teknik problemleri üst üste binen sorun ortaya çıkıyor. Ama ne olabilir, hızla yapılmamış olanların yapılmaya başlanması lazım. Bu platformun uyarısı bu olur. Yan bir danışma ofisinin hızla kurulması; spesifik olarak her bir noktada ne yapacağını tarif eden, gerekirse başka destekler veren danışma ofisinin kurulması lazım. Yasal çerçevenin de üzerinde düşünülerek biraz daha düzeltilmesi gerekiyor böyle bir afetten sonra.

ECB: Deniz Emir Bey mesela böyle bir danışma kurulunun kurulmasında bizimle iş birliği yapmayı düşünür müsünüz?

Özgür Deniz Emir: Başından beri aynı şeyi söylüyorum. Merkezde, yerelde, orayı bilen tanıyan insanların eşliğinde bir danışma kurulu kurulmalı.

ECB: Danışma ofisi – az önce Gülsün ve Can Hoca'nın söz ettiği – şu an sahadaki en büyük problem bu bilinmezlik ve sağlıklı bilgi akışının olmaması. Aslında şu an en temel sorun, bize gelen en sıcak konuların çoğu bu bilinmezlik. Gidip sağlıklı bilgi alınabilecek bir ofis yok; yerel yönetim bu konuda bilgi akışı sağlayamıyor. Kültür Bakanlığı ya da ilgili ofislerinden de sağlıklı bilgi akışı yok. Belki biz, ORTAK AKIL-ANTAKYA olarak zaten Antakya'da bir yapılanma niyeti içindeyiz. Sonuçta siz bu konuda donanımlı birisiniz, bilgi sahibisiniz. Sizinle birlikte yapabiliriz, eğer siz kabul ederseniz bu iş birliğinin ilk adımını da burada atalım.

Özgür Deniz Emir: Bizim bunun dışında, şöyle bir düşüncemiz de vardı aslında. Mesela kültür varlıkları için açıklanan gelir programları, hem mal sahiplerinin katılımcı olması, süreçlerin içerisinde olması açısından hem de yereldeki mimarların istihdamı açısından önemli bir program. 276 tane dosya gönderildi Bakanlık'a ve bu muhtemelen kabul edilecek. Oradaki mimarların çalışma ortamları da yok, hepimizin de ofisleri yıkıldı. Biz öyle bir merkez yapalım ki hem danışma hizmetini yerine getirsin hem de projeler orada gerçekleşsin. Şahıs olarak bir kazanç elde edecekler ama bizim yapacağımız bir kamusal görev. Tarihi kent merkezindeki yapılardan 276 tane projenin çoğunluğunu Hataylı mimarlar çizecekler. Çoğunun da ofisi yok, bu işi öğrenmek isteyen de bir sürü genç mimar var. Onların bir arada çalışabileceği bir açık ofis sisteminde bir yer olursa hem danışmanlık hizmeti sunabilir hem de projelerini burada gerçekleştirebilirler. Burada ciddi bir kütüphane olabilir, ciddi bir arşiv olabilir. Çünkü, sonrasında da şöyle bir durum var: bu yapılar inşa edilirken bizler kontrol edeceğiz. Dolayısıyla, sahaya yakın bir yerde, yaklaşık 150-200 metrekarelik bir çalışma ortamı, pek çok problemin çözümüne vesile olacaktır diye düşünüyorum.

ECB: Tamam, sonrasında da devam ederiz mutlaka temasta oluruz. Ama sizlerin öncülüğünde ve sizlerin yol göstermesi ile birlikte, buradaki yerel kontak ya da danışmanlık ofisi için bir adım atalım. Çünkü, az önce söylediğiniz şey çok önemli. Gücü olan ya da olmayan ama yıkılmış kültür varlığı olan bireyler bir gün devletin, bir gün Kültür Bakanlığı'nın, bir gün herhangi bir kurumun orayı yeniden inşa edeceğini bekliyor. Belki kendi

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

girişimlerinin gücünden haberdar değiller. Bu danışma ofisi öncelikle bu farkındalığı yaymaya başlasa bile, çok önemli bir adım bu. Ondan sonra tekrar hep birlikte uzmanlar eşliğinde planlanır.

EA: Ben bu konuyu çok önemli gördüğüm için bir şey daha söylemek istiyorum. Yarın bir çalıştay var. Pek çok yerel kişi var burada ve sanıyorum böyle bir şeyi bizim hemen kurtarmamız mümkün. Biz bunu bir inisiyatif olarak başlatabiliriz, bunun maddi kaynağını da bularak. Yeri siz bulun, biz bilmiyoruz neresi olabilir. Bunun sürdürülebilirlik şartlarını oluşturalım ve hemen başlatalım. Bu, ilk aşamada maddi olarak bize destek veren kuruluşlarla bir miktar üzerine gidebileceğimiz bir şey, ama gerisi biraz da yerel güçlerde, meslek odalarında ya da Hatay Planlama Ofisi'nde. Bir de maddi destek alabileceğimiz yerel kuruluşlarda. Ön ayak olalım, bu işi başlatalım. Sizler benim bildiğim kadarıyla bu işin başından beri içindesiniz. Sizin öncülüğünüzde, eğer sizin için de uygunsa böyle bir inisiyatifi başlatalım, ofis kurulsun. Bence, yerel tasarım kuruluşlarının bu işin içinde olması çok önemli. Evet onlar kazanç da sağlasın bu işten, ama neticede bu bir kamusal hizmettir. Ve bu hizmeti biz ORTAK AKIL-ANTAKYA olarak en azından ateşleyebiliriz, başlatabiliriz, bir miktar da maddi destek de olabiliriz. Ama sonrasını hep birlikte Antakyalılardan da bekleyelim.

GT: Biraz bu konuyla ilgili ileriye yönelik yapılacak olan bu çalışmalar doğrultusunda çerçeve de oluşturmak lazım. İstanbul'da mesela Balat Dünya Bankası, o bölgede yapılan çalışmaların içerisinde Avrupa Birliği destekli bir proje olarak iyi bir modeldi. Ama verilen katkı burada dile getirildi; yani alanın kullanıcısı yok. Şimdi, hani sorularımızın içinde vardı, "Rekonstrüksiyon yaptık ama, o bina ne için kullanılacak?", buradaki en kritik konulardan birisi bu. Biz biliyoruz ki, başka tarihi kent merkezlerinde de – ki Antakya'nın son yıllarında görüldüğü gibi Kurtuluş Caddesi tamamen ticarete yönelmiş, konutlar yok olmuş durumda; yapıların eskiden konut olan üst katlarını doktorlar, avukatlar, iş yerleri ofis olarak kullanıyor – bu tür kentsel alanlar gece yaşamıyor ya da gece başka türlü yaşamaya başlıyor ki o da kentlinin oraya uğramadığı bir yer haline geliyor. Yani bu yenileme kararlarının, işlevlendirme kararlarıyla birlikte düşünülerek gerçekleştirilmesi çok önemli. Bu tür desteklerde tabi ki plancıların görüşü olmadan yol göstermek de çok kolay. Herkes gelip butik otel konulsun mu diyecek... Yani, işlevlendirme kararlarına üst ölçekli planlar ve plan kararları ile bakmak lazım. O 500 küsur tane binanın kaç "Biz bu yapıları konut olarak kullanmak istiyoruz" demeye devam edecek, onu bilmiyoruz. Ya da 500 tanenin dışındaki diğer 1000 küsur tane olduğu söylenen geleneksel sivil yapılar ne olacak? Yani diyelim ki betonarme yapılar var, betonarme yapıların bazılarının da korunmasını istiyoruz. 20. yüzyıl hastalıkları olarak kültür varlığı statüsünde hiç olmayan yapılar, bunların da korunması lazım. Bütün bu meselelerin genel bir çerçevesini ortaklaşa oluşturuyor olmamız lazım. Başkaları ne diyecek bilmiyoruz.

EA: En baştan Ece'nin de uyguladığı bir şey buydu. Tabi ki öyle olmalı. Yani o üst ölçek kararlarının bir yansıması oldu ama böyle bir ofis kurulursa, şu anda bir başlangıç olarak, bir ateşleyici faktör olarak, sonrasında işlevlendirmede butik otel de çıksa, konut da çıksa, atıyorum züccaciye de çıksa, her türlü bir yenileme yapılacak ve bunun da bu ofis tarafından ele alınıyor olması çok değerli bir katkı olur. Onun için biz bunu başlatabiliriz. Yarın Hatay Büyükşehir Belediye Başkanı'yla bir toplantımız var. Bunu orada da gündeme getiririz, onlardan da destek isteriz. Sürece etki etmekten kastımız tam da buydu işte; bu süreci tersine çevirmek, başka bir şekle dönüştürmek.

ECB: Bunun bir aşaması da – aslında bugün size sunumda çok söz edemedik – Birleşmiş Milletler ve Birleşmiş Milletler'in kalkınma kanalları Antakya için çok ciddi bir form ayırmış olması. Özellikle de korunması gereken kültür varlıkları odaklarındaki konu. Ancak, şeffaf ve konuya muktedir ekiplerden emin olamadıkları için bu fonlar

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

askıda. Biz pek çok toplantı yaptık onlarla. Hatta en son toplantıyı hep birlikte, Bakanlık düzeyinde yaptık. Bu konuyla ilgili hazır olduklarının net mesajını aldık. Bizimle birlikte çalışmak istediklerinin mesajını da aldık. Belki sizlerle, böyle bir Avrupa Birliği ya da bir Birleşmiş Milletler fonuyla birlikte bu danışma ofisinin ikinci aşaması da uluslararası bir fonun koruma amaçlı bir kapsamda kullanılması şeklinde olabilir diye de düşünüyorum. Bunu yarın, biraz daha detaylı, çalıştayda da hep birlikte tartışabiliriz.

Yonca Yılmaz – Yerel Mimar

Doktora eğitime restorasyon bölümünde devam ediyorum, Deniz Bey'in de aktardığı sahadaki gönüllü çalışan mimarlardan bir tanesiyim. Öncelikle dediğiniz gibi, bu ofis ortamı çok değerli. Çünkü biz burada gönüllüler olarak yerelde bildiğimiz, bir araya gelebildiğimiz bir ekip kurduk. Ve neredeyse her gün kentsel sit alanı içerisinde raporlama, belgeleme yapmaya çalışıyoruz. Kepçeleri engelleyemsek bile kepçeler gelmeden önce çalışmalarını yapabilmeye çalışıyoruz. Bu ofis şu anlamda da çok değerli: tekrarlanan belgeler de üretiyoruz, çalışılan verileri tekrar üretiyoruz, çünkü yerele ulaşan bir bilgi yok. Ölçüm alındıysa da ölçüm alınıp alınmadığını bilmiyoruz. Kimin nerede, nasıl çalıştığını bilmiyoruz. Bu süreçler kesinlikle şeffaf olarak ilerlemiyor. Şeffaf ilerlemediği için bizden çok ciddi bir işçilik arz ediliyor. O yüzden usta-çırak ilişkisini yapabileceğiniz ve ustalarımızdan da bizden deneyimli mimarlarımızdan da öğrenebileceğimiz bir platform olursa, yani bir mekan olursa yereldeki mimarların da çok daha hızlı örgütlenebileceğine inancım sonsuz. Teşekkür ederim söz verdiğiniz için.

Ayşe Hanım – (Gülsün Hoca konuşmacıya ismi ile hitap ederek söz veriyor ancak tam ismi anlaşılmıyor)

Ben aslında Ece Hanım'ın tam söylediği şeyi söyleyecektim. Çünkü daha önce hatırlarsanız Mardin'de benzer bir proje yürütüldü. Epeyce de bir kaynak aktarıldı. Ve orada inanılmaz sonuçlar oldu. Antakya da kültürel şehir; Kültür Bakanlığımızın, yerel yönetimimizin katkılarıyla veya bireysel çabalarımızla kısa zamanda bir sonuç alabileceğimize ben inanmıyorum. Çünkü zaten projelendirme süreci çok uzun, ama bu işte bir ofis kurulduğunda, hakikaten insanlara da umut veren bir şey olacak. En azından diyecek ki “tamam, tüm dünya arkamızda”. Biz bir şekilde kurtaracağız bu bölgeyi ve böyle sahip çıkacağız. Şimdi ise durum inanılmaz, satılık kültür varlıkları var.

GT: Benim de az önce Balat örneğinde söylemek istediğim oydu. Bu tür destek alanlara belli bir süre evden çıkmama gibi bir sınır getirilmişti. Beş yıl olur, on yıl olur. Sonuçta bu destekleri alanların belli bir süre bu mülkü sahiplenmesini desteklemek lazım ki o sosyal profilin de çok hızlı değişmemesine dikkat etmek gerekir.

Ayşe Hanım

Evet, ofisi de yürekten destekliyorum. Çünkü ben bile çok zorlanıyorum. Deniz Bey de şahsen çok zorlanıyor. Karşımızdaki bu mücadeleyi veriyoruz maalesef Kültür Bakanlığı'nın bakış açısı korumak üzerine değil, bir an evvel kurtulmak üzerine.

Neslihan Dostoğlu – Kültür Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekanı

Ben aslında bu ofisin kurulması önerilerine çok destek olmak isterim ama ondan önce bir önerim var. Bilmiyorum bu yapıldı mı; bu bölgede bir eşgüdüm çerçevesinde bütün anıtsal yapıların ve sivil mimarlık örneklerinin kaç tanesinin rölövesi var? Böyle listeler yapıldı mı? Mesela ben geçen gün İstanbul'da Vali Bey'in önderliğinde bir

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

toplantıya katıldım. Bütün üniversitelerden davet edilmişti insanlar. Yani hem rektör, dekan, bölüm başkanı düzeyinde katılımlar oldu. Tartışmalar çok da sonuca ulaşamadı, ama en azından bir başlangıç olarak iyiydi. Çünkü özellikle 11 ilin yaşadığı ve hepimizin de bu tedirginliği duyduğumuz bir ortamda hazırlıklı olmak, yani bu eserlerin en azından rölelerinin, hatta restitüsyonların elde edilmesi önemli bir durum. Birinci olarak, Valilik veya Büyükşehir Belediyesi eşgüdümünde bu tespitlerin yapılmasını ve bu tabloların hazırlanmasını öneriyorum. İkincisi – bilmiyorum yapıldı mı yapılmadı mı ama – belediyenin belki de merkezi hükümete şunu söylemesi lazım; burada birtakım depremden etkilenen binalar yerine yeni bloklar yapılıyor, fakat aslında burada da bir konut stoğu var ve bu buradaki konut stoğunun yapılması durumunda, hem kentin bütün bu kentsel sit bölgesi ve kentin genel görünümü yeniden yaşanılabilir hale gelecek hem de yine ihtiyaçlar karşılanmış olacak.

Ama tabii bunları yapabilmek için bu ofisin kurulması – bu aynı zamanda bir önceki grup masadayken konuşulan ORTAK AKIL-ANTAKYA platformunun Hatay'da da bir konumun olması konusunu içeriyor – bir başlangıç olabilir. Bu merkez pek çok şey üstlenebilir. Hem ortaklık platformunun bir merkezi olur hem buradaki mimarlara bir çalışma ortamı sağlar. Ama Belediye'nin de ya da Bakanlık'ın da belki bu kapsamda, insanların gidip danışacakları ofisleri var, proje yaptırmak için destek verilmesi gibi. İşte, bunun için Kültür ve Turizm Müdürlükleri'ne gidip başvurularda bulunulabiliyor ama insanlar bunları bilmiyorlar. Dolayısıyla insanlar bu merkeze geldikleri zaman, ilgili konularda kendilerine bilgi verilip yönlendirilebilir diye düşünüyorum.

Gamze Nur Akyol – Doktora Öğrencisi, Restorasyon

Ben doktoramı yapıyorum. Benim de sorum şu; şu ana kadar kaçırırsam kusura bakmayın ama sanki bu konuyu hep somut olarak ele aldık. Ama kültürel miras dediğimizde işin içine somut olmayan kültürel miraslar da giriyor. Hatay gibi UNESCO tarafından gastronomi şehri ilan edilen ya da başka konularda öne çıkan bir şehri konuşurken, acaba bu kültürel miras çalışmalarımıza somut olmayan kültürel miraslar da dahil midir? Onları da ele alacak mıyız?

CB: Cevap çok kolay: dahildir. Ama somut olmayan mirastan bahsetmek somut mirastan bahsetmek kadar kolay değil. Mimarlar açısından, somut olmayan mirasın böyle kolaylıkla elde tutamayacağınız başka bir çerçevesi var. Kendisinin bir çalışma grubu var zaten. O çalışma grubunun da böyle bir çalışmayı olacak.

Gökçen Kavuk – Berlin Freie Üniversitesi - Araştırma Görevlisi

Yaklaşık dört aydır Hatay'da depremde zarar görmüş kültürel mirası belgelemeye yönelik yapay zeka ve sanal gerçeklik yolu ile ilgili proje çalışmalarımı gerçekleştiriyorum. Mayıs ayında bölgeye geldim ve İskenderun, Arsuz ve Antakya'da hem kiliseleri hem de camileri 3D-1404 teknolojisiyle – yeni çıkan bir yapay zeka teknolojisi – taradım. Bir sonraki amacım, röportajları gerçekleştirip bir dijital hafıza müzesi gerçekleştirmek; yani bir sergi oluşturmak. Sizin çalışmalarınız gerçekten çok değerli. Özellikle bu 3D-lazer yoluyla taramalar çok büyük bir emek gerçekten. O yüzden sizlere çok teşekkür ederim. Ben burada size birkaç soru yönelmek istiyorum: buradaki çalışmaları antropologlarla beraber gerçekleştirme amacınız var mı ya da beraber neler yapabiliriz? Aynı zamanda ben şu an Kurtuluş Caddesi, Saray Caddesi gibi Antakya'nın bütün caddelerini 3D ve 360° taramaya çalışıyorum. Burada size bir katkı olur mu? Beraber çalışmak çok güzel olur. Çok teşekkür ederim.

GT: Teşekkür ederiz. Bu sözünü ettiğimiz ofis kurulduğunda bu tür veriler paylaşmak isteyen herkese açık olacaktır. Zaten ORTAK AKIL-ANTAKYA grubunun da web sitesi var. Elinizdeki verileri siz değerlendirdikten sonra

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

– çünkü sizin de bir projeniz, onu da bir yere koyacaksınız ya da teslim edeceksiniz – ne zaman açık kullanıma sunmayı ön görüyorsanız, o tarih itibarıyla bunu kullanabileceğimiz, kullanma ihtiyacı olan herkese yayabileceğimiz imkanlar elimizde var. Resmi kurumlar dikkate almaz belki ama buradaki mimar arkadaşlarımızın ya da başka kullanıcıların, araştırmacıların mutlaka yararlanacağı konular olacaktır. Bizim yaptığımız çalışmalar benzer şekilde, bir dönemin, tamamen ortadan kalkmadan, en azından belgelemesini yapmaya çalışıyoruz.

Gökçen Kavuk: Aslında benim amacım da buradaki dijital hafızayı oluşturmak.

GT: YTÜ'den de arkadaşlarımız da benzer bir dijital çalışması projesi yürütüyorlar. Yani birçok üniversitenin gerçekten Antakya için çaba sarf ettiğini söyleyebilirim.

CB: Ama şunu de vurgulamak lazım, bir önceki oturumda da konuştuğumuz bu platformun en temel mesajı "açıklık". Doktora tezi gibi bireysel çalışmaları içeren belgelerin açık kaynak olarak verilmesi kısıtlamalara tabi olabilir, ama bir konudan, bir oluşumdan, bir belgeden bahsediyorsanız, evet burada açık olarak paylaşmak gerekiyor. Yoksa açık paylaşımlar olmadan bu platform bile ilerleyemez. En önemli noktalardan biri bu. Bir önceki oturumda Emre onu çok güzel vurguladı.

Gökçen Kavuk: Katılıyorum. Peki sizin tarama yaptığınız görüntülere şu an bir yerden erişebiliyor muyuz?

GT: Hayır, az önce gösterdiğim proje çerçevesinde, ilk önce o projenin raporlamasını bizim kendi üniversitemize yapmamız lazım. Ondan sonra tabi ki paylaşacağız, niye paylaşmayalım? Paylaşmak için yapıyoruz. Ayrıca o veriler daha ham, işlenecek, belli bir noktaya gelecek. 18 Ağustos'ta bir toplantı oldu geçen hafta cuma günü, burada da bir önceki oturumun son anlarında tekrarlandı. Danışmanlarımız var, elimizde her şey var deniyor. Ama her şeyin ne olduğunu bilmiyoruz, gösterin diyoruz. Danışmanınız kim? Bilmiyoruz. Planı kim çizdi, hazırladı? Bilmiyoruz. Plancılar kim? Kim yapıyor? Hangi üniversitelerden destek alıyorsunuz? Bunların hiçbirinin paylaşılan bir bilgisi yok. Taradık diyorlar. Neyi taradılar?

Gökhan Arslan – Mimar

Çok güzel bir platform öncelikle. Mimarım, Mersin'den geldim. Depremin ilk iki günü buradaydım. Burada çok ciddi bir organizasyon sorunu var; öncelikle onu gördüm Hatay'da. Maalesef üst mekanizmaların konuda zayıflığı söz konusu. Bu organizasyon platformunun bunu ciddi bir şekilde – belli oranda yapılaşmayla alakalı, kentin yapılaşması diğer etkenlerle beraber – çözüm getireceğini düşünüyorum. Şunu sormak istiyorum: Atatürk'ün kırk asır önce kurduğu bir Türk yurdu vardı ve bir sözünde geçiyor; bunun doğruluğu nedir? Atatürk neden Hatay'ı bu kadar şahsi mesele yapmak istemiştir? Bununla ilgili tarih bizi nereye götürüyor? Neden Hatay bu kadar önemli? Hatay isminin anlamı, Antakya isminin anlamı; sanki biraz daha derinlere gitmemiz gerektiğini düşünüyorum. Çünkü tarihte de burada M. S. 115'te ve 526'da çok önemli depremler olmuş. Ama biz insanoğlu olarak ısrarla bu tarihin üstüne çirkin binalar yapmak istemişiz. Sanki biraz kendimizi de bu konuda eleştirmemiz gerekiyor diye düşünüyorum. Ve burada çok ciddi insan kaybı da oldu. Onlar için de biraz elimizi taşının altına koymamız gerektiğini düşünüyorum, onları onurlandırmak için. Toprağa saygı göstermemiz gerektiğini, aslında toprağın da

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

bir canlı olduğunu unutmamamız gerektiğini ve dolayısıyla, şehir yapılaşmalarında yapacağımız konutların toprakla bütün, insanların yaşayacağı alanların içinde en azından küçük bir bahçesinin olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü biz topraktan uzaklaştık. Çirkin binalarda, yüksek binalarla topraktan uzaklaştık ve bunun da sanki biraz bedelini ödüyoruz gibi düşünüyorum. Teşekkür ederim, sağ olun.

MS: Elimizi taşın altına koymak gerekiyor, tabi. Sorunuza gelince Oğuz boylarıyla ilgili sorunuz sanıyorum. Yazılı kaynaklar bize açıkça bütün ayrıntıları aktarmasa da bir grubun bu bölgeye gelerek yerleştiğini ve birkaç nesil sonra da Söğüt'ün bulunduğu Bitinya bölgesine gittiğini kaynaklardan az sayıdaki veriden biliyoruz. Dolayısıyla, ulaşımında bir Oğuz yurdu, bir Türk boyunun yerleştiği yerlerden biri olarak Atatürk'ün tamamladığı ve o yüzden buranın bir Türk İskan Bölgesi olarak dikkate alınması gerektiği yönündeki düşüncesi doğrudur, tabi ki. Ama onun ötesinde 10., 11., 12. yüzyıllarda buralar bildiğiniz gibi Haçlı Seferleri ile birçok çatışmaya ve demografik yapıdaki değişikliklere sahne olmuş bir yer. O nedenle en az Eski Çağ kadar, Orta Çağ'ın o dönemlerdeki Antakya ve çevresi de büyük önem taşıyor; çok kültürlü, çok dilli, çok dinli bir yapı söz konusu. Bunun izlerine eğer bir çalışma içerisinde ulaşılabilirse, çok büyük bir kazanım olur. Karanlıkta kalan yazılı kaynakların bize aktardığı verileri elde etmek çok yararlı olacaktır. Hem mimari hem de diğer farklı veriler vasıtasıyla bu karanlıkta kalan noktaları aydınlatacak bölgelere ulaşılabilir.

Şahizar Seber – Halkla İlişkiler Uzmanı, İyi Parti Hatay Milletvekili Adayı

Artık günün sonu, hepiniz çok yorulunuz. Öncelikle çok teşekkür ediyoruz; hoş geldiniz değerli konuklarımız. Sayın İskender Hocam, Büyükelçi, ben Şahizar Seber. Burada benim kim olduğum değil, memleketime ne olduğu çok önemli. Çok derin hislerle sabahdan beri izliyorum. Siyasilerimiz benden kurtuldu (Milletvekili Nermin Hanım ve Arsuz Belediye Başkanı ikinci oturumda salonda değillerdi). Ankara'dan buraya gelirken, kafamda deli sorular vardı. Memleketimden ayrıldım. Evlerimizin yok olması, canlarımızın gitmesi... Ajitasyon yapmayacağım. Bunu hep yaşadık, yaşayacağız. İçimiz kırık buzlar gibi. Sizleri sorularla rahatsız etmeyeceğim, çünkü muhataplarımız gerçekten siyasilerimiz.

Bir şey söylemek istiyorum. Bana dediler ki "Ne gidiyorsun? Havanda boş su dövüyorsunuz". Ben de şimdi onlara gideceğim, "Hatay, Atamızın şahsi meselesiydi. Şimdi ortak akılla hepimizin meselesi oldu. Ortak meselemiz oldu." Diyeceğim. Ankara'da olmamın tek avantajı Atam'a yakını olmak. Memleketimden uzakta içim acırken, Ece Hocam çok güzel bir şey söylemişsiniz, bir Zoom toplantısında: "İnşa etmek değil, ihya edeceğiz." demiştiniz. Ben şimdi arkadaşşıma diyeceğim ki, "Ben bu toplantının sonunda umutlanıyorum. Hatay ihya olacak." Altyapısıyla her şeyiyle, çünkü altyapı olmadan bir şehir var olamaz. Eserlerimizi bile koruyamayız. İstihdam olmadan bir şehir yaşayamaz. Bu da benim kendime göre naçizane çok ilgilendiğim bir konu. Hepinize çok çok teşekkür ediyorum.

CB: Şahizar Hanım'ın konuşmasından sonra söylemek lazım artık. Kendi aramızda konuşurken şunu düşündük. 1939'da Hatay Türkiye Cumhuriyeti'ne katılıyor ve bu sene de Cumhuriyet'in kuruluşunun yüzüncü yıl dönümü. 2039'da Hatay'ın Türkiye Cumhuriyeti'ne katılımının yüzüncü yılı olacak. Dolayısıyla bu süreler aslında belki Hatay için hedefler olarak belirlenmeli. Tabi ki, her şey eskisi gibi olmayacak ama geçmişin mirasını her düzeyde somut ya da somut olmayan düzeyde taşıyan ve onu başka bir çerçeveye içinden geleceğe aktaran bir Hatay olmanın hedeflerini de belki bu tarihlerle belirlemek mümkün olabilir diye konuşuyorduk kendi aramızda.

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

Hakan Boyacı – Hatay Turizm Derneği Başkanı

Cuma günkü Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Genel Müdürlüğünün yaptığı toplantıda ben de vardım. Orada özellikle az önce saydığımız başlıkların içerisindeki bir konuyla ilgili, vatandaşların, bizim üyelerimizin, yatırımcıların ve herkesin merak ettiği, bir soruyu yönelttik ama cevabını alamadık. 25.000.000 TL'ye kadar olan kültür varlıklarının restorasyon işi için hibe projesi yapılacak deniyor. 3.000.000 dolar(?) kadar proje desteği yapılacak. Şimdi 25.000.000'u aşan – ki önümüzdeki bu enflasyon koşullarına kadar deniyor – restorasyonları yapamayan birçok vatandaşın, birçok işletmenin bu işletmeleri veya evlerini satmak gibi bir tehditle karşı karşıya kalacağı görülüyor. Bununla ilgili hiçbir finans çalışması, hiçbir çalışma ortada görünmüyor. Yani "biz hibeyi vereceğiz, ister yapın hibeyi alın, üstünü siz karşılayacaksınız" deniyor. Bu konularda önümüzdeki süreçte ciddi bir çalışma yapmak gerekiyor. Yani, istediğimiz kadar biz bu alanlarla ilgili rekonstrüksiyon projeleri çizelim – bu alanlarda bu kültür varlıkların yapılabilirliğinin altyapısı mutlaka oluşturabilmeli – lkemizin ekonomik koşulları gösteriyor ki bu çalışmaları devlet tamamıyla yapamayacak. Kültür varlıklarıyla ilgili bir diğer konu, az önce hocam sunumunda söylemişti, tüm yerleşim arkeolojik alan üzerine kurulmuş ve buradaki bütün kültür varlıkları kaldırılıyor. Bu kültür varlıkları rekonstrüksiyon yapılırken, yeniden yapılırken zemin etüdü yapılacak, değil mi? Kocaman futbol sahası gibi alanlar var; zemin etüdü yaptığımızda da yüzde yüz bu alanlarda arkeolojik kalıntılara rastlayacağız. Bu arkeolojik kalıntılara rastladığımızda, doğru uygulama nasıl olacak? zerine bina yapılabilecek mi? Yoksa orada izlenecek yöntem nokta arkeolojik alan tercihi üzerine mi olacak? Bununla ilgili bir bilimsel veri var mıdır? Veya bir yönlendirme, yol haritamız olacak mı? Bunu da önümüzdeki süreçte açıklığa kavuşturmamız gerekiyor. Teşekkür ediyorum.

CB: Aslında en zor hususlardan bir tanesi bu. Onun için zaten paldır küldür kaldırılmasın diyoruz. Yani, kalıntısı dahi olsa oradaki kültür varlığının varlığı açısından bir ispattır bu. Buradaki en temel eleştiri aslında bu olmalı bence. Ve bir konut parseli kaldırıldıktan sonra da, tescilli bir konut varsa, uygun bir teknolojiyle, hatta belki altındaki arkeolojik kalıntı ile – tabi, müsaitse çünkü o noktada kazı yaptığınız andan itibaren üzerine yk bindirilemeyecek – problemliler olarak karşımıza çıkabilir. Az evvel söylediklerimin, söylediklerimizin, hepsi bunlara verilebilecek cevaplarla ilgili sorulardır. Her önüne geleni yıkmak mı gerekir? Rekonstrüksiyon yapmak mı gerekir ya da orada bir arkeolojik yırtık oluşturup kentin bir önceki döneminin, tabakasını göstermek mi gerekir? Soruları zaten bunun için sorduk. Yani, sorduğunuz sorunun cevabı buradan ezbere verilebilecek bir cevap değil. Şunu da söyleyebilirim, her bir parsel ya da her bir alan düzeyinde tekrar tekrar incelenip analiz edilmesi gerekiyordu hepsinin, ama işin en zor noktalarından bir tanesi bu zaten.

MS: Biz genel olarak, nasıl bir yöntem izleneceğini söyleriz. Tabi, önce mevcut hukuki statü, ilke kararları doğrultusunda, kurulun alacağı kararlarla ilerleyecektir. Ama hocalarımızın da belirttiği gibi büyük bir ikilem var. Kaldırılabilir, ancak alttaki az değil. Onun için bu açma meselesini bir ameliyat olarak düşünün; ameliyatta tabi ki tümörü alırsınız ama sonra hasta enfeksiyon kaparsa daha büyük problem olur; ona çok zen göstermek lazım. O nedenle bu müdahalelerde önce yer tespitini tahribata yol amayacak yöntemler kullanarak, yeni teknolojilerle gerçekleştirdikten sonra müdahaleye geçmek lazım. O bakımdan her adımı planlayarak müdahale etmek lazım.

Hadice Nalabasmaz – Restoratör

Antakyalıyım. Restoratrm ama tablo restoratrym. Antakya Kurtuluş Caddesi'nde doğdum. Hala evimiz duruyor. Anneannemin evini de babaannemin evini de restore ettik. Anneannemin evi sağlam, babaannemin evi, hasarlı, maalesef doğduğum ev hasarlı. Oradaki yaşantıyı, şu kilit soru için belki bir cevap olacak diye anlatmak

O R T A K A K I L - A N T A K Y A

istedim; biz Antakyalılar, o bölgede oturanlar, o bölgede büyüyenler, o bölgede yemeklerini fırına götürenler, paylaşanlar, birbirlerine gidip gelenler, oraları 60'lı yıllardan sonra terk etmeye başladık. Çünkü nehrin diğer yanı artık oturma açılmıştı; kaloriferli evler yapılmaya başlanmıştı. Hatta anneannemlerin evi de ilk kaloriferli ve sıcak olan evlerdendi. Bütün hali vakti yerinde olan bu aileler, o büyük evlere sahip, güzel avlulu evlere sahip, o geleneklerde insanlardı. Anneannemi zorla da olsa apartmana taşıdık. Ve biz 60-65 yıllarından itibaren o bölgeyi terk ettik. Aşağı yukarı 80'li yıllara gelindiğinde, o bölgede tek tük de olsa gerçekten Antakya'da o bölgenin yaşantısını, sosyalliğini, ölümünü, doğumunu, evliliğini yaşamış, düğünlerini yaşamış insanlar artık kalmamıştı. 80'den sonra bütün bu olaylarla daha kesin ayrılan mahalleliler, o yaşantıdan kopmaya başladı ve zamanla bu mahallelerde kimse kalmadı. Ekonomik krizlerle beraber bölgedeki diğer Altınözü, Reyhanlı, Samandağ ve diğer bölgelerden bütün insanlar Antakya'ya geldiklerinde buralar ilk uğrak yerleri oldu; içlerine eklemeler, odalar yaparak. Ben İstanbul'da yaşıyorum ziyaret ediyorum. Ancak insanlar o evlerde oturmaya devam ettiler. Ama 90'lı yıllardan sonra artık çevrede küçük kasabalardan şehre gelen insanlar da şehrin diğer tarafına, kaloriferli evlere taşındılar. Bu bölgelerde, yani eski Antakya'nın güzel evlerinde artık onlar yaşıyordu. Maalesef Suriye Savaşı'ndan sonra bu bölgeler üçüncü bir grubu kabul etti ve bunlar da gelen Suriyeli göçmenlerdi. Onlar fütursuzca yıkıp eklemeye başladılar. Ve belediye başkanlarımız bu duruma karşı hiçbir şey yapmadı. Onun yerine pozitif oyunlarla şehrin birtakım bölümleri ayrıldı, oy peşinde koşuldu. Şu anki durum, arkeolojik şekli ortaya çıkarmak için bir imkan yaratıyor diye düşünüyorum, çünkü orayı gerçekten konut olarak kullanan, o yaşanmışlığı devam ettiren kimse yok. Kurtuluş Caddesi ve Saray Caddesi'ndeki olan Antakya tamamen kafeler, lokantalar, küçük butik oteller haline gelmiş vaziyette. Kurtuluş Caddesi'nin üst kısmı inanılmaz bir deformasyonda ve orada Antakyalı diye kimse oturmuyor. Yani biz bir şehrin tekrar kurulmasını düşünüp planlarken Antakyalılara zarar veriyor muyuz, onları yerinden ediyor muyuz diye düşünürsak eğer, oralarda zaten Antakyalı kalmadı. Belki o zaman bu arkeolojik kazıları içimiz daha rahat yapabiliriz diye düşünüyorum. Benim fikrim bu.

GT: Çok samimi, çok güzel bir açıklamaydı. Teşekkürler katkınız için. Herkese çok teşekkürler.